

Nr 270.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändring
i vissa delar av tryckfrihetsförordningen m. m.; given
Stockholms slott den 17 maj 1940.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlägga härvid fogade förslag till

- 1) ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen; samt
- 2) ändrad lydelse av § 108 regeringsformen.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g
till
ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen.

§ 1.

1:o. Med iakttagande av vad i denna lag finnes stadgat skall det under villkor av helgd för andras rätt stå envar svensk medborgare fritt att i tryck utgiva skrifter.

Ej må någon i annan ordning eller i annat fall än denna lag stadgar kunna för tryckt skrifts innehåll tilltalas eller straffas.

2:o. I denna lag förstås med *tryckt skrift* sådan skrift, som genom tryck utgives, samt med *periodisk skrift* tidning eller tidskrift, som enligt utgivningsplanen är avsedd att under bestämd titel utgivas med minst fyra å särskilda tider utkommande nummer eller häften årligen. Till periodisk skrift räknas även därtill hörande löpsedlar och bilagor.

Skrift skall anses utgiven, då den blivit såld eller annorledes spridd eller utlämnad till salu eller till spridande på annat sätt.

3:o. Någon tryckningen föregående granskning av skrift eller något förbud emot tryckning därav skall ej äga rum. Ej skall någon skrift kunna före dess utgivande avfordras författare, utgivare, förläggare eller boktryckare, ej heller något för utgivningen eller tryckningen hinderligt inseende över författare, utgivare, förläggare eller boktryckare vara tillåtet.

Vad nu är stadgat skall dock icke gälla i den mån annat följer av vad i 6 § sägs.

4:o. Privilegier å skrifers utgivande må icke meddelas; Konungen dock obetaget att sådana till allmänna inrättningsars understöd redan förlänta privilegier förnya, varje gång på högst tjugu år.

5:o. Privilegier å boktryckeri skola ej erfordras, utan stående var och en fritt att utan hinder av någon särskild författning, privilegier eller något boktryckerireglemente samt utan att vara underkastad någon skråordning inrätta boktryckerier, av vad beskaffenhet eller vidd honom tjänligt synes.

Den som inrättar boktryckeri åligger att sist fjorton dagar innan någon skrift därifrån utgives hos Konungens befallningshavande skriftligen anmäla, att och varest han boktryckeri anlagt samt vad slags tryck han där ämnar framställa. Där boktryckeri ombyter ägare, åligger den nye ägaren att innan någon skrift utgives göra så beskaffad anmälan som nu sagt är. I båda fallen åligger det Konungens befallningshavande, sedan behörig anmälan blivit gjord, att omedelbart därom insända underrättelse till chefen för justitiedepartementet — varmed i denna lag förstås chefen för det de-

partement, vartill justitieärendena höra — så ock till polismyndigheten i den ort, där tryckeriet är beläget.

Underlåter boktryckare att fullgöra sålunda föreskriven anmälan, straffes med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

6:o. Det stände var och en fritt att i bokhandel eller på annat sätt sälja eller eljest utsprida tryckt skrift, dock med iakttagande av vad i 4 § föreskrives.

7:o. För periodisk skrift, som utgives inom riket, skall finnas en *utgivare*. Denne skall hava inseendet över skriftens utgivning och äga sådan bestämmanderätt över dess innehåll, att intet i skriften får införas mot hans vilja. Utgivaren skall vara i riket bosatt, myndig svensk medborgare.

Ägare av periodisk skrift, som utgives inom riket, skall vara svensk medborgare eller svensk juridisk person.

8:o. Periodisk skrift må icke utgivas, innan chefen för justitiedepartementet meddelat bevis för utgivaren att hinder enligt denna lag icke möter för honom att utgiva skriften (*utgivningsbevis*). Ansökan om utgivningsbevis skall göras av utgivaren samt innehålla uppgift om skriftens titel och tryckningsort. Vid ansökningen skall fogas förklaring av ägaren, att sökanden utsetts till utgivare och att denne skall intaga den ställning och har de kvalifikationer, varom i 7 mom. första stycket sägs.

Om utgivaren avlider eller avgår från befattningen eller icke intager den ställning eller uppfyller de kvalifikationer, varom i 7 mom. första stycket sägs, skall ägaren föranstalta om att ny utgivare utses och att denne ingiver ansökan om utgivningsbevis. Sådan ansökan bör ingivas, innan nytt nummer eller häfte utkommer av skriften eller snarast möjligt därefter. Intill dess nytt utgivningsbevis utfärdats, skall ägaren tillfälligt anses såsom utgivare av skriften. Vid ansökan om nytt utgivningsbevis bör, där så kan ske, fogas förklaring av den som erhållit utgivningsbevis för skriften, att han fått del av ansökningen.

Där periodisk skrift, för vilken utgivningsbevis finnes utfärdat, övergår till ny ägare, skall denne inom fjorton dagar göra skriftlig anmälan därom hos chefen för justitiedepartementet.

9:o. Där antagas kan, att den som erhållit utgivningsbevis för periodisk skrift på grund av sjukdom eller annan tillfällig omständighet oavbrutet under minst två månader ej kommer att utöva befattningen såsom utgivare, skall han snarast möjligt överlämna befattningen till ställföreträdare, intill dess hindret upphört. Samma lag vare där utgivaren skall undergå frihetsstraff i minst en månad. I fråga om ställning och kvalifikationer skall för ställföreträdare gälla vad i 7 mom. första stycket stadgas beträffande utgivare.

Innan utgivaren överlämnar sin befattning till ställföreträdare, skall han därom göra anmälan hos chefen för justitiedepartementet. Vid anmälan skall fogas förklaring dels av ägaren, att ställföreträdaren skall intaga den ställning och har de kvalifikationer, varom i 7 mom. första stycket sägs, dels ock av ställföreträdaren, att han är villig åtaga sig uppdraget. I anmälan skall uppgivas den tid ställföreträdaren skall vara utgivare. Sker

ändring häri, skall särskild anmälan härom göras av utgivaren på sätt nyss sagts. Inträffar i fråga om ställföreträdare fall, varom i 8 mom. andra stycket om utgivare sägs, skall ny ställföreträdare anmälas, innan nytt nummer eller häfte utkommer av skriften eller snarast möjligt därefter.

Vad i denna lag stadgas om den som erhållit utgivningsbevis för skriften skall, då ställföreträdare anmäls, i stället gälla denne, där ej annorlunda föreskrives.

10:o. Chefen för justitiedepartementet må vägra utfärda utgivningsbevis, om skriftens titel företer sådan likhet med titeln på skrift, för vilken utgivningsbevis tidigare utfärdats, att förväxling lätt kan ske.

Där den, som erhållit utgivningsbevis för periodisk skrift, icke är i riket bosatt, myndig svensk medborgare,

eller skrift, för vilken utgivningsbevis utfärdats, icke utkommit under de senast förflutna fem åren,

eller sex månader förflutit, efter det utgivningsbevis för en skrift första gången utfärdats, utan att skriften utkommit,

eller före utgången av sistnämnda tid visas att utgivningsbeviset på grund av stadgandet i första stycket icke bort utfärdas,

eller titeln å en skrift typografiskt sett företer sådan likhet med titeln på tidigare utgiven skrift, för vilken utgivningsbevis utfärdats, att förväxling lätt kan ske,

må chefen för justitiedepartementet, efter det skriftens ägare och utgivare, där så kan ske, erhållit tillfälle att yttra sig, förklara utgivningsbeviset ogiltigt.

11:o. Utgives periodisk skrift utan att utgivningsbevis finnes eller utan att ägaren av skriften är berättigad att vara ägare av periodisk skrift, straffes ägaren med dagsböter. Har skriftens innehåll förklarats brottsligt, må straffet höjas till fängelse.

Såsom i första stycket sägs straffes jämväl ägare, som underlåter att, på sätt i 8 mom. andra stycket stadgas, föranstalta om ansökan om nytt utgivningsbevis eller i förklaring, varom i 8 mom. första stycket eller 9 mom. andra stycket förmäles, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift.

Kan ej visas vem ägaren är eller kan denne icke anträffas eller kan ansvar eljest icke ådömas honom för brott, som avses i första eller andra stycket, skall ansvaret härför åvila boktryckaren, om han när skriften trycktes ägde vetskap om det brottsliga förfarandet.

Underlåter ägare att fullgöra sådan anmälan, som i 8 mom. tredje stycket sägs, straffes med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

Till straff, varom i första stycket sägs, vare ock utgivare förfallen, om han underlåter att göra föreskriven anmälan om ställföreträdare.

12:o. Å varje här i riket tryckt skrift skall boktryckaren samt tryckningsorten och tryckningsåret angivas. Vad sålunda stadgas skall ej äga tillämpning å skrift, som är att hänföra till *tillfällighetstryck*. Med tillfällighetstryck förstås i denna lag adresskort, etiketter, blankettryck, emballagestryck, visitkort, notifikationer ävensom därmed jämförliga tryckalster, allt

under förutsättning att de på grund av sitt innehåll kunna anses utesluta möjligheten av tryckfrihetsmissbruk.

Det åligger boktryckare att under ett år förvara ett exemplar av allt utav honom levererat tryck.

Låter boktryckare tryckning av skrift för sin räkning helt eller delvis verkställas å annat boktryckeri här i riket, må, där han det begär och hela upplagan till honom avlämnas, uppgift om hans boktryckeri å skriften ut-sättas och vare han då i avseende å sådan skrift att anse såsom boktryckare.

Bryter boktryckare mot vad i första eller andra stycket sägs, straffes med dagsböter. Har skriftens innehåll förklarats brottsligt, må straffet höjas till fängelse i högst ett år.

Den som säljer eller annorledes sprider skrift, varå i första stycket stad-gad uppgift om boktryckare, tryckningsort eller tryckningsår saknas eller, utspridaren veterligt, är oriktig, straffes med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

13:o. Å varje nummer eller häfte av periodisk skrift, för vilken utgiv-ningsbevis utfärdats, skall angivas namnet å den som erhållit utgivnings-beviset för skriften. Vad sålunda stadgas skall ej avse den som endast är anmäld såsom ställföreträdare för utgivare och ej heller äga tillämpning när utgivningsrätten enligt 8 mom. andra stycket tillfälligt innehaves av ägaren. I sistnämnda fall skall å skriften ägaren angivas.

Uraktlåtes vad sålunda föreskrives, straffes utgivaren eller ägaren, när denne tillfälligt skall anses såsom utgivare, med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

14:o. Vad i 7—9 och 11 mom. stadgas gälle ej beträffande utom riket tryckt periodisk skrift, som är huvudsakligen avsedd för spridning utom riket.

Är skrift tryckt utom riket på svenska språket och införes den hit för spridning, skall för skriften inom riket finnas en *huvuddistributör*. Detta skall dock ej gälla tillfällighetstryck, varom i 12 mom. första stycket sägs, samt ej heller vetenskaplig facklitteratur eller periodisk skrift, som sprides genom postverkets försorg.

Å skrift, som är tryckt utom riket på svenska språket och hit införes för spridning, skall, där skriften icke är att hänföra till tillfällighetstryck, angivas tryckningsorten ävensom huvuddistributören, om sådan skall finnas för skriften, jämte dennes boningsort. Den som säljer eller annorledes sprider sådan skrift, varå uppgift om tryckningsorten eller om huvuddistributören eller dennes boningsort saknas eller, utspridaren veterligt, är oriktig, straffes med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

15:o. Författare till skrift vare ej skyldig att låta sitt namn utsättas å skriften. Det vare ej förbjudet att å skrift såsom författare utsätta pseudonym.

Utsätter utgivare, förläggare eller boktryckare å skrift mot författarens vilja hans namn eller pseudonym, som enligt vad allmänt är känt åsyftar författaren, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år. Lag samma vare ock, om med utgivarens, förläggarens eller boktryckarens vetskap å

skriften såsom författare utsättes namnet å eller allmänt känd pseudonym för annan person än den verklige författaren.

Utgivare, förläggare eller boktryckare, som eljest mot författarens vilja uppenbarar hans namn, oaktat anställt åtal rörande skriftens innehåll icke föranleder därtill, straffes med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

Brott, som här omförmäles, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsäganden anmält brottet till åtal.

16:o. Ansvar för innehållet i *icke periodisk* skrift, som är tryckt inom riket, åvilas:

a) i första hand *författaren*, om han med sin vilja är såsom författare angiven å skriften med sitt verkliga namn eller med pseudonym som enligt vad allmänt är känt åsyftar författaren, eller i skriftlig förklaring erkänt sig vara författaren, eller om han själv frivilligt inför domstol senast vid huvudförhandlingen i mål rörande ansvar för skriftens innehåll anmäler, att han är författaren;

b) om författaren icke på sätt ovan sägs är angiven å skriften eller lämnat skriftlig förklaring eller anmäler sig, eller om den å skriften eller i förklaring angivne författaren icke kan anträffas eller om författaren eljest icke kan ådömas ansvar i anledning av skriftens utgivning, *förläggaren*;

c) om ej särskild förläggare finnes eller ej kan visas vem han är eller han icke kan anträffas eller ansvar eljest icke kan ådömas honom i anledning av skriftens utgivning, *boktryckaren*; samt

d) om å skriften saknas uppgift om boktryckaren eller uppgiften om boktryckare, utspridaren av skriften veterligt, är oriktig, och i sådana fall ej kan visas vem boktryckaren är, *utspridaren*.

17:o. Översätter någon utländsk mans skrift, eller utgiver någon annans skrift utan dennes medgivande eller skrift, vars författare avlidit, skall vad i denna lag sägs om författare i tillämpliga delar i stället gälla översättaren eller utgivaren. Samma skall ock gälla den som leder utgivningen av icke periodisk skrift, vilken innehåller bidrag av icke namngivna författare, i vad angår sådana bidrag.

18:o. Ansvar för innehållet i *periodisk* skrift, som är tryckt inom riket, åvilas:

a) i första hand den som i egenskap av *utgivare* har utgivningsbeviset för skriften, därest icke ägaren enligt 8 mom. andra stycket tillfälligt skall anses såsom utgivare;

b) om sådan utgivare icke finnes eller icke kan anträffas eller ansvar eljest icke kan ådömas honom i anledning av skriftens utgivning eller ägaren tillfälligt skall anses såsom utgivare, *ägaren*;

c) om ej kan visas vem ägaren är eller denne icke kan anträffas eller ägaren eljest icke kan ådömas ansvar i anledning av skriftens utgivning, *boktryckaren*; samt

d) om å skriften saknas uppgift om boktryckaren eller uppgiften om bok-

tryckare, utspridaren av skriften veterligt, är oriktig, och i sådana fall ej kan visas vem boktryckaren är, *utspridaren*.

19:o. Ansvar för innehållet i skrift, som är tryckt utom riket på svenska språket och hit införes för spridning, åvilar beträffande sådan periodisk skrift, för vilken utgivningsbevis skall finnas, utgivaren och ägaren samt beträffande annan skrift författaren och förläggaren, på sätt i 16 och 18 mom. sägs. Det ansvar, som enligt nämnda moment åvilar boktryckaren, skall däremot för skrift, varom här är fråga, i stället åvila huvuddistributören, där sådan skall finnas för skriften, eller eljest utspridaren av skriften. Saknas å skrift, för vilken huvuddistributör skall finnas, uppgift därom eller är sådan uppgift, utspridaren av skriften veterligt, oriktig, och kan ej i sådana fall visas vem huvuddistributören är, åvilar ansvaret utspridaren.

20:o. Den som förmår visa någon, som efter ty i 16, 18 och 19 mom. sägs före honom kan ådömas ansvaret för skriftens innehåll, vare från ansvar fri.

Vid bedömande av frågan om vem ansvaret för skriftens innehåll bör åvila skall hänsyn icke tagas till förhållanden, som inträffat efter huvudförhandlingen i mål rörande sådant ansvar.

21:o. Ansvar för innehållet i skrift, vilken är tryckt utom riket på utländskt språk och hit införes för spridning, åvilar den som enligt allmän lag är ansvarig för innehållet i icke tryckt skrift med brottsligt innehåll. I fråga om periodisk skrift, för vilken utgivningsbevis skall finnas, gälla dock i tillämpliga delar vad i 19 mom. sägs.

Den som med vetskap om skriftens innehåll utsprider skrift som här avses straffes såsom gärningsman. I övrigt skall om delaktighet gälla vad i allmän lag sägs.

Är utom riket tryckt skrift avfattad till en del på svenska språket och till en del på utländskt språk, skall skriften enligt denna lag anses såsom skrift, tryckt på svenska språket.

22:o. Har periodisk skrift, för vilken utgivningsbevis utfärdats, icke under de senast förflutna två åren utgivits med minst fyra å särskilda tider utkommande nummer eller häften om året, skall skriften anses såsom icke periodisk skrift, dock att beträffande utgivningsbevis skall gälla vad i 10 mom. stadgats.

23:o. Saknar författare tillgång till gäldande av skadestånd eller rättegångskostnad, som författaren i följd av innehållet i icke periodisk skrift ålagts att gälda, svare förläggaren för vad i sådant hänseende skäligen bort utgå. Motsvarande ansvar åvilar ägaren av periodisk skrift i fråga om skadestånd eller rättegångskostnad, som utgivaren ålagts att gälda.

24:o. Vad i denna lag sägs om utspridare skall icke äga tillämpning å postverket.

25:o. Av allt tryck som levererats från boktryckeri inom riket vare boktryckaren pliktig att, utom det exemplar varom i 4 § 2 mom. stadgas, från upplagan avtaga och utan betalning avlämna till kungl. biblioteket samt till vartdera av rikets universitet ett fullständigt och felfritt exemplar jämte

därtill hörande text- och bildbilagor. Avlämnandet skall för varje halvt kalenderår ske inom tre månader från halvårets utgång. Vad nu stadgats skall dock ej gälla sådant tillfällighetstryck, varom i 12 mom. första stycket sägs.

Underlåter boktryckare att fullgöra vad honom sålunda åligger, straffes med böter från och med tjugufem till och med trehundra kronor och vare ändock pliktig att vid vite inom förelagd tid behöriga exemplar avlämna.

§ 2.

7:o. Vad i denna paragraf stadgas om allmänna handlingar har ej avseende å exemplar av tryckt skrift, som avlämnats enligt 1 § 25 mom. eller 4 § 2 mom.

Nämnda stadganden — — — allmän vård.

10:o. Bryter någon mot föreskrifterna i denna paragraf, straffes, där gärningen är att anse som brott i ämbete eller tjänst eller eljest är i allmän eller särskild lag belagd med straff, enligt vad i sådan lag är stadgat. I andra fall vare straffet dagsböter; dock att, där handlings utlämnande från myndighet kan förskylla fängelse enligt den i 2 mom. omförmälda lag, även dess utgivande i tryck må beläggas med dylikt straff.

Skrift, som — — — kunna konfiskeras.

§ 3.

[2:o.]¹

8:o. Smädliga uttryck — — — allmän lag.

Falska rykten eller lögnaktiga uttalanden, ägnade att framkalla fara för den allmänna ordningen eller att väcka förakt för offentlig myndighet eller annat organ som äger besluta i offentliga angelägenheter; brottet skall straffas efter allmän lag, och skriften konfiskeras.

12:o. Lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar till allmänhetens förvillande och förledande i andra fall än ovan i denna paragraf är sagt; brottet umgälles med dagsböter, och skriften konfiskeras; skolande med dagsböter beläggas inbjudningar till deltagande uti inländskt lotteriföretag, som ej tillåtet är, ävensom i utländskt lotteri.

§ 4.

2:o. I samma stund, ej senare än en skrift börjat levereras från boktryckeri här i riket, skall boktryckaren för granskning avlämna ett exemplar

¹ Detta moment utgår.

därav, i Stockholm till chefen för justitiedepartementet och i annan ort till hans för orten förordnade ombud. Vad nu sagts skall icke gälla skrift som är att hänföra till tillfällighetstryck, varom i 1 § 12 mom. första stycket sägs, eller som endast innehåller meddelanden från offentlig myndighet.

Av skrift, som är tryckt utom riket på svenska språket och hit införes för spridning, skall, om huvuddistributör skall finnas för skriften, denne i samma stund, ej senare än skriften börjat spridas inom riket, avlämna ett exemplar av skriften på sätt i första stycket sägs.

Chefen för justitiedepartementet äger, där så finnes kunna ske, medgiva att avlämnandet av tryck må äga rum först viss tid efter början av leveransen eller spridningen.

Underlåter någon att fullgöra vad honom enligt detta moment åligger, straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro försvårande, med fängelse i högst sex månader.

4:o. Finnes genom — — — nedan stadgas.

Innan stämning uttagits eller ansökan jämlikt 5 § 11 mom. skett, må, där brottet hör under allmänt åtal, kvarstad förordnas av chefen för justitiedepartementet, så ock utom Stockholm av hans ombud för tryckningsorten. Beträffande sådan utom riket på svenska språket tryckt skrift, å vilken huvuddistributören finnes angiven, vare såsom tryckningsort enligt detta moment ansedd huvuddistributörens boningsort.

Saknas å skriften uppgift om tryckningsorten eller finnes uppgiften där-om oriktig eller är fråga om annan utom riket tryckt skrift än nyss sagts, må såsom tryckningsort anses ort där skriften anträffas.

Förordnande som — — — i tryckningsorten.

Har ombud — — — än tryckningsorten.

Har förordnande — — — försäljning obehindrad.

Sedan i — — — föras särskilt.

6:o. Sedan sex månader förflutit efter det en skrift till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud enligt 2 mom. inkommit, varom intyg genast bör avgivas, må ej av allmän åklagare åtal därå äga rum. Vad nu är sagt utgör dock ej hinder för åklagare att, sedan åtal blivit inom nämnda tid anställt mot någon av dem, vilka enligt vad i 1 § stadgas ansvaret för skriftens innehåll kan komma att åvila, efter utgången av nämnda tid i målet instämman annan, som i hans ställe kan vara för innehållet ansvarig.

I övrigt gälle beträffande tid för anställande av åtal vad i allmän lag stadgas.
[7:o.]¹

8:o. Kvarstad eller konfiskation gälle endast band, del, nummer eller häfte, vari det som brottsligt ansedda förekommer.

Konfiskation av tryckt skrift innebär, att alla till spridning avsedda exemplar av skriften skola förstöras samt att med formar, stenar, stereotyper,

¹ Detta moment utgår.

plåtar och andra dylika, uteslutande för tryckning av skriften användbara materialier skall så förfaras, att missbruk därmed ej kan ske.

9:o. Den som, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år. Samma lag vare, där någon, med vetskap om att tryckt skrift förklarats konfiskerad, utsprider eller låter utsprida skriften.

Vad nu — — — denna §.

Rubbning av — — — allmän lag.

[10:o.]¹

11:o. Har chefen för justitiedepartementet meddelat eller fastställt förordnande om kvarstad å utom riket på utländskt språk tryckt skrift, som innehåller något stridande mot 3 § 4, 5, 7, 9, 10 eller 13 mom., men finnes ej böra anställas åtal för skriftens innehåll eller göras ansökan jämlikt 5 § 11 mom., skall han inhämta Kungl. Maj:ts nådiga befallning, huruvida kvarstaden skall hävas eller om skriften skall inom viss tid vara ur riket utförd vid äventyr av konfiskering.

14:o. Den som, medan sådant förordnande om indragning av skrift, varom nu sagts, är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg, straffes, där han lyder under strafflagen för krigsmakten, efter nämnda lag, men eljest med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

§ 5.

2:o. Åtal för förbrytelse mot 1 § 25 mom. upptages vid domstolen i den ort, där boktryckeriet är beläget. Vid åtal jämlikt 4 § 14 mom. mot någon som lyder under strafflagen för krigsmakten skall tillämpas vad om laga domstol i mål rörande åtal jämlikt nämnda lag må vara föreskrivet.

[14:o.]¹

15:o. Alla mål — — — sig ådragit.

Övergångsstadgande.

Äldre lags bestämmelser må, enligt Konungens förordnande, tillämpas under högst tre månader från den dag Konungen, på sätt i 81 § regeringsformen föreskrives, låtit i riksdagen uppläsa öppet brev, att kungörelse utfärdats om den ändrade lydelsen i vissa delar av tryckfrihetsförordningen. Konungen äger i anslutning till sådant förordnande meddela närmare föreskrifter om den tid, inom vilken anmälan av boktryckeri och ansökan om utgivningsbevis första gången skall göras enligt de nya bestämmelserna.

¹ Detta moment utgår.

Där ansökan om utgivningsbevis göres av annan än den som innehar enligt 1 § 4 mom. äldre lag utfärdat hinderlöshetsbevis för periodisk skrift, bör vid ansökningen fogas förklaring av den sistnämnde, att han icke har någon erinran mot att utgivningsbevis utfärdas för sökanden. Har hinderlöshetsbevis enligt äldre lag utfärdats för periodisk skrift och begäres utgivningsbevis för skrift med titel som företer sådan likhet med titeln på förstnämnda skrift, att förväxling lätt kan ske, må, där ej särskilda skäl till annat föranleda, hinderlöshetsbeviset under ett år från den dag de nya bestämmelserna träda i tillämpning utgöra hinder för utfärdandet av utgivningsbevis.

Äldre lags bestämmelser om vem som är för tryckt skrifts innehåll ansvarig och om den ordning, vari ansvarigheten må fastställas, skola jämväl efter det de nya bestämmelserna blivit gällande tillämpas i fråga om skrift, som dessförinnan utgivits.

Vad om skrift, som tryckts utom riket, i övrigt stadgas skall ej gälla skrift som införts hit, innan de nya bestämmelserna trätt i tillämpning.

F ö r s l a g

till

ändrad lydelse av § 108 regeringsformen.

Lagtima riksdag skall vart fjärde år, på sätt i riksdagsordningen sägs, förordna sex för kunskaper och lärdom kända personer att jämte justitieombudsmannen, som bland dem förer ordet, utöva vård över tryckfriheten. Av dessa kommitterade skola två, utom justitieombudsmannen, vara lagfarna. Tryckfrihetskommittén må icke fatta beslut utan att, jämte justitieombudsmannen, minst tre kommitterade deltaga i beslutet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementstären, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 maj 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler fråga om revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler m. m. Föredraganden anför:

»Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 december 1938 tillkallade jag den 22 i samma månad dåvarande ordföranden i publicistklubben chefredaktören Sten Dehlgren, ledamoten av riksdagens första kammare chefredaktören Harald Åkerberg, chefredaktören Hjalmar Berlin, majoren Eskil Ridderstad, verkställande direktören i Aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner f. d. hovrättsrådet Trygve Liljestrand och revisionssekreteraren Olof Thulin att såsom sakkunniga biträda inom departementet med verkställande av utredning angående reform av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler rörande periodiska skrifter och därmed sammanhängande förhållanden. Den 22 juni 1939 förordnades med stöd av samma bemyndigande byråchefen i generalpoststyrelsen Gunnar Lager och dåvarande ordföranden i Sveriges författareförening advokaten Axel Hemming-Sjöberg att samråda med de sakkunniga.

Den 6 november 1939 avgåvo de sakkunniga betänkande angående revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande förhållanden (statens offentl. utredn. 1939: 32).

Sedan yttranden över betänkandet inkommit från myndigheter och sammanslutningar samt ärendet därefter varit föremål för beredning inom justitiedepartementet, anhåller jag att nu få upptaga detsamma till behandling.

Gällande ansvarighetsregler och tidigare ändringsförslag.

Tryckfrihetsförordningen skiljer i fråga om ansvarigheten för skrifts innehåll mellan periodisk och icke periodisk skrift samt mellan inom och utom riket tryckt skrift. Periodisk skrift anges vara skrift, som utgives i nummerföljd eller på bestämda tider (§ 1 mom. 1).

För *icke periodisk* skrift, som tryckts inom riket, är författaren ansvarig. Bevisning om författarskapet får emellertid föras endast genom namnsedel, som det åligger författaren att tillställa boktryckaren. Namnsedeln utgör en förseglad, av två personer till riktigheten styrkt uppgift om författarens namn och hemvist. Åtal riktas i första hand mot boktryckaren, och kan denne icke förete namnsedel, drabbar ansvaret honom, såframt författaren icke självmant giver sig tillkänna vid rätten (§ 1 mom. 8). Företes väl namnsedel men har författaren däri oriktigt eller icke alls angivits eller uteblir han utan laga förfall från svaromål, åvilar ansvaret namnsedelsvittnena (§ 1 mom. 6). Den som sprider skrift, varå boktryckaren icke finnes utsatt, blir ansvarig därest boktryckaren eller författaren icke kan 'upptäckas' (§ 1 mom. 12). Den som utger utländsk mans arbete eller översättning därav eller inländsk mans, som sitt namn ej angivit, äger enahanda rättigheter, plikter och ansvarighet som författare i alla de fall, där ej i lagen är annorlunda stadgat (§ 1 mom. 7).

Reglerna om ansvarighet för *periodisk* skrift innebära, att varje sådan skrift skall ha en ansvarig utgivare, vilken ensam bär författaransvaret för hela skriftens innehåll, oberoende av huru stor eller liten del han i verkligheten haft i en åtalad artikel samt oberoende av om författaren anmäler sig vilja svara därför (§ 1 mom. 7). Med utgivare förstås den som är försedd med chefens för justitiedepartementet bevis att hinder enligt tryckfrihetsförordningen icke förekommer mot skriftens utgivande. Den som vill erhålla dylikt s. k. hinderslöshetsbevis skall anmäla sig hos departementschefen samt uppgiva skriftens titel och tryckningsort. Såsom villkor för meddelande av hinderslöshetsbevis stadgas, att utgivaren är i riket bosatt myndig svensk medborgare samt att skriftens titel ej företer sådan likhet med titeln å skrift, för vilken tidigare utfärdat bevis är gällande, att förväxling lätt kan ske (§ 1 mom. 4). Om boktryckare utan att vara försedd med hinderslöshetsbevis trycker periodisk skrift, skall han böta och skriftens utgivande inställas (§ 4 mom. 2). Vidare torde boktryckaren i så fall vara ansvarig för skriftens innehåll. Är boktryckaren ej utsatt å skriften, blir skriftspridaren i sista hand ansvarig i samma ordning, som gäller i fråga om icke periodisk skrift.

Ett särskilt ansvar drabbar boktryckare, som utger brottslig skrift från icke anmält tryckeri. Han svarar lika med författaren (§ 1 mom. 5).

Vad angår utom riket tryckta skrifter på svenska språket äger chefen för justitiedepartementet lika rättigheter och åligganden som beträffande inom riket tryckta (§ 4 mom. 10). Åtal kan emellertid i regel icke anställas; boktryckaren är oåtkomlig, detsamma gäller vanligen även författaren och skriftspridaren anses icke vara ansvarig för skriftens innehåll. I fråga om här utgiven periodisk skrift kan dock den instämmas, som erhållit utgivningsbevis för skriften. Vad gäller utom riket tryckta skrifter på främmande språk är straffansvar uteslutet.

Det må vidare nämnas, att enligt § 108 regeringsformen ansvaret för skrifts innehåll åvilar tryckfrihetskommittén där denna — i händelse

författare eller boktryckare före tryckningen begär yttrande angående skrifts åtalbarhet — förklarar att skriften må tryckas.

Frågan om en revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler har sedan länge stått på dagordningen. Reformkraven ha i främsta rummet föranletts därav, att bestämmelserna öppna möjligheter för ett bulvansystem. Olägenheterna härav ha särskilt framträtt i fråga om periodiska skrifter. Såsom ansvarig utgivare för en sådan skrift kan en person vara anmäld, som ej har någon ledande ställning inom skriftens redaktion eller som rent av icke tager någon befattning med skriftens utgivning. Beträffande icke periodiska skrifter har kritik framför allt riktats mot namnsedelsinstitutet; även detta kan medföra, att ansvaret drabbar helt utomstående.

Vid 1869, 1871 och 1872 års riksdagar utarbetades av konstitutionsutskottet förslag till revision av tryckfrihetsförordningen helt eller delvis, med huvudvikten lagd på ansvarighetsreglerna. Dessa förslag vunno emellertid blott ena kammarens bifall. Ett av Kungl. Maj:t i proposition (nr 21) till 1887 års riksdag framlagt förslag till reviderad tryckfrihetslag blev på grund av mellankommande riksdagsupplösning icke behandlat i riksdagen. År 1912 framlades av särskilda för ändamålet tillkallade kommitterade förslag till 'tryckfrihetsordning', vilket beträffande ansvarighetsreglerna i allt väsentligt byggde på 1887 års förslag. De kommitterades förslag förelades icke riksdagen.

I det av kommittén angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet avgivna betänkandet (statens offentl. utredn. 1935: 8) upptogs i huvudsak samma ändrade ansvarighetsregler rörande periodiska skrifter som föreslagits år 1912. Gällande bestämmelser om ansvarighet för icke periodiska skrifter skulle däremot enligt 1935 års förslag lämnas oförändrade. Detta förslag upptogs icke i Kungl. Maj:ts proposition (nr 235) till 1936 års riksdag angående tryckfrihetsprocessen m. m. I propositionen uttalades, att det nuvarande s. k. ansvarighetssystemet otvivelaktigt vore i och för sig föga tillfredsställande men att en omläggning av ansvarighetsreglerna icke då borde genomföras. Såsom ett skäl härtill angavs, att det skydd för periodisk skrift, som gällande regler om hinderlöshetsbevis medförde, skulle omintetgöras genom förslagens upphöjande till lag. Det år 1935 framlagda förslaget innebar nämligen, i likhet med de tidigare förslagen, att hinderlöshetsbeviset skulle bortfalla. Förslaget förutsatte därför utarbetande av särskilda bestämmelser om skydd för periodisk skrifts titel. Vidare framhölls, att en revision på ansvarighetsreglernas område näppeligen borde avse endast periodiska skrifter. Till dessa i propositionen anförda synpunkter anslöt sig riksdagen.

De sakkunnigas förslag.

De sakkunnigas förslag är i väsentliga delar byggt på 1912 års förslag. Förslaget avser främst en revidering av tryckfrihetsförordningens ansvarig-

hetsregler. I samband därmed föreslås vissa moderniseringar och kompletteringar av andra delar av tryckfrihetsförordningen.

I fråga om *ansvarighet för skrifs innehåll* skiljer sakkunnigförslaget, liksom gällande rätt, mellan periodisk och icke periodisk skrift samt mellan inom och utom riket tryckt skrift. Periodisk skrift betecknas såsom skrift, vilken enligt utgivningsplanen är avsedd att utgivas under bestämd titel i följd med minst fyra å särskilda tider utkommande nummer eller häften årligen, jämte därtill hörande löpsedlar och bilagor. Periodisk skrift, som icke under de senast förflutna två åren utgivits med minst fyra å särskilda tider utkommande nummer eller häften årligen, skall i ansvarshänseende anses såsom icke periodisk skrift.

Vad angår *icke periodisk skrift*, som är tryckt inom riket, innebär förslaget att ansvaret i första hand skall åvila författaren. Förbudet mot författarinkquisition har i princip bibehållits. Namusedelsinstitutet skall bortfalla. Författarens ansvarighet förutsätter, att han med sin vilja är såsom författare angiven å skriften med sitt verkliga namn eller med allmänt känd pseudonym eller att han frivilligt anmäler sig vara författaren. Sådan anmälan skall göras inför domstol vid första rättegångstillfället i mål om ansvar för skriftens innehåll. Såsom författare svarar även översättare av utländsk mans arbete samt den som utgiver annans skrift mot hans vilja eller skrift, vars författare avlidit. Samma gäller även den som leder utgivningen av skrift innehållande bidrag av icke namngivna författare såvitt angår sådana bidrag.

Om författaren icke på sätt nu sagts är angiven å skriften eller anmäler sig inför domstolen, skall ansvaret åvila förläggaren. Likaså skall förläggaren drabbas av ansvaret, där författaren ej kan anträffas eller ansvar eljest icke kan ådömas denne. Såsom tredje led i ansvarighetskedjan upptager förslaget boktryckaren. Denne blir ansvarig, om förläggare saknas eller det ej kan visas vem förläggaren är. Vidare skall boktryckaren svara, om förläggaren icke kan anträffas eller ansvar eljest icke kan ådömas honom. I sista hand svarar liksom för närvarande utspridaren. Dennes ansvar inträder, i händelse skriften saknar uppgift om boktryckaren eller sådan uppgift, utspridaren veterligt, är oriktig och det ej kan visas vem boktryckaren är.

För *periodisk skrift*, som utgives inom riket, skall enligt förslaget finnas en utgivare, som skall ha inseedet över skriftens utgivning och äga sådan bestämmanderätt över dess innehåll, att intet får införas i skriften mot hans vilja. Liksom för närvarande skall utgivaren vara i riket bosatt, myndig svensk medborgare. Om flera medverka vid redigeringen av skriften, skall chefredaktören eller någon som eljest intager en verkligt ledande ställning inom redaktionen vara utgivare. Med utgångspunkt från gällande rätt föreslås, att periodisk skrift icke får utgivas, innan chefen för justitiedepartementet på ansökan av utgivaren meddelat bevis för denne att hinder enligt tryckfrihetsförordningen icke möter för honom att utgiva skriften (utgivningsbevis). Genom att beviset skall utfärdas för utgivaren och icke för

skriftens ägare avses att stärka utgivarens auktoritet. I syfte att få utgivarens behörighet och hans ställning inom redaktionen bestyrkta skall vid ansökan om utgivningsbevis fogas förklaring av ägaren, att sökanden utsetts till utgivare samt att denne skall intaga den ställning och har de kvalifikationer, som lagen stadgar. Om utgivaren avlider eller icke fyller de nämnda kvalifikationerna, skall ägaren föranstalta om att ny utgivare utses och att denne ansöker om utgivningsbevis. Ansökningen bör ingivas, innan nytt nummer eller häfte av skriften utkommer eller snarast möjligt därefter. Intill dess nytt bevis utfärdats, skall ägaren tillfälligt anses såsom innehavare av utgivningsrätten till skriften. Det sagda skall äga motsvarande tillämpning om utgivaren eljest avgår från befattningen. Vid ansökan om nytt utgivningsbevis bör, där så kan ske, fogas förklaring av den förre utgivaren att denne icke har någon erinran mot bevisets utfärdande. Om utgivare på grund av sjukdom eller annat tillfälligt förfall är hindrad att oavbrutet för en tid av minst två månader handhava skriftens utgivning och detta kan förutses, skall utgivaren vara skyldig att överlämna befattningen såsom utgivare till ställföreträdare. I fråga om ställning och kvalifikationer skola för denne gälla samma regler som för utgivare. Innan utgivaren överlämnar befattningen till ställföreträdare, skall han göra anmälan därom hos chefen för justitiedepartementet, och vid denna anmälan skall bl. a. fogas förklaring av ägaren angående ställföreträdarens ställning och kvalifikationer. Ägare av här i riket utgiven periodisk skrift skall vara svensk medborgare eller svensk juridisk person.

Vad nu anförts om periodisk skrift skall emellertid icke gälla beträffande utom riket tryckt periodisk skrift, som utgives jämväl i det land där den tryckts.

För periodisk skrift, som är tryckt inom riket, skall ansvaret i första hand åvila den som erhållit utgivningsbevis för skriften (utgivaren) eller anmälts såsom ställföreträdare för honom. Ansvaret övergår på ägaren, om sådan utgivare icke finnes eller om utgivaren ej kan anträffas eller ansvar eljest icke kan ådömas denne. Därjämte drabbar ansvaret ägaren, om utgivningsrätten efter vad förut nämnts tillfälligt innehaves av ägaren. Efter ägaren svarar boktryckaren och skriftspridaren enligt samma regler som gälla för icke periodiska skrifter.

Det i gällande tryckfrihetsförordning förekommande stadgandet om särskilt ansvar för boktryckare beträffande skrift, som utgives från ej anmält tryckeri, har uteslutits.

För *utom riket på svenska språket* tryckt skrift, som hit införes för spridning, skall inom riket finnas en huvuddistributör, vilken skall vara angiven å skriften. Detta gäller dock ej tillfällighetstryck (se nedan), som kan anses utesluta möjligheten av tryckfrihetsmissbruk, och ej heller vetenskaplig facklitteratur eller skrift, som endast införes i enstaka exemplar. Vidare fördras icke huvuddistributör för periodisk skrift med allmänt innehåll, vilken sprides genom postverkets försorg. Ansvaret för nu angivna skrifter skall i fråga om periodisk skrift, för vilken utgivningsbevis skall finnas, åvila

utgivare, ställföreträdare och ägare samt beträffande annan skrift författare och förläggare, allt enligt samma regler som för här tryckta skrifter. I stället för boktryckaren skall huvuddistributören svara, där sådan skall finnas för skriften, och eljest utspridaren av skriften. Vidare skall utspridaren bli ansvarig, om å skrift, som skall ha huvuddistributör, saknas uppgift om denne eller sådan uppgift, utspridaren vederligt, är oriktig och det ej kan visas vem huvuddistributören är.

Beträffande skrift, som är tryckt *utom riket på främmande språk* och hit införes för spridning, skall gälla vad i allmän lag stadgas om straff för spridande av icke tryckt skrift med brottsligt innehåll. Den som med vetskap om skriftens innehåll sprider densamma skall svara såsom gärningsman. I övrigt skola vanliga regler om ansvar följas. Vad nu sagts skall dock icke avse periodisk skrift, för vilken utgivningsbevis skall finnas. För sådan skrift skola i tillämpliga delar gälla bestämmelserna om ansvar för utomlands på svenska språket tryckt skrift, som hit införes för spridning. Om utomlands tryckt skrift är tryckt till en del på svenska språket och till en del på främmande språk, skall skriften anses såsom skrift tryckt på svenska språket.

Den tryckfrihetskommittén enligt § 108 regeringsformen åvilande skyldigheten att på begäran av enskild yttra sig om skrifs åtalbarhet och det särskilda ansvaret för kommittén beträffande innehållet i sålunda granskad skrift skall upphävas.

Om författare saknar tillgång till gäldande av skadestånd eller rättegångskostnad, som ådömts honom i mål angående icke periodisk skrifs innehåll, skall förläggaren svara för vad därutinnan skäligen bort utgå. Detsamma skall gälla ägare av periodisk skrift i fråga om skadestånd och rättegångskostnad, som utgivaren ålagts att gälda.

Beträffande de sakkunnigas förslag i övrigt må nämnas följande.

De sakkunniga ha ej ansett sig böra gå in på frågan om en definition av begreppet *tryck*. Vad därunder inbegripes, skall enligt förslaget liksom hittills tolkas av praxis. Stencilerade skrifter omfattas enligt denna ej av tryckfrihetsförordningen.

Förslaget innehåller vissa ändrade bestämmelser om *boktryckerier*. Enligt gällande rätt står det envar fritt att anlägga boktryckeri i stad eller inom ett avstånd därifrån av högst en halv mil eller i köping eller, där Konungen finner att ombud för tryckfrihetens ordnande kan å orten förordnas, i municipalsamhälle. Boktryckerier skola anmälas hos länsstyrelse. Till boktryckerier i tryckfrihetsförordningens mening har enligt praxis icke räknats s. k. *accidenstryckerier*, utan sådana ha fått anläggas var som helst i riket och ej behövt anmälas. De sakkunniga föreslå, att under boktryckerier skola hänföras även *accidenstryckerier* och att tryckeri skall få anläggas å vilken plats som helst. Anmälningsplikt skall föreligga även för *accidenstryckerier*.

Enligt gällande lag finnas vissa särregler för s. k. *accidenstryck*. Sålunda behöver boktryckarens namn samt tryckningsorten ej utsättas å notifika-

tioner och sorgbrev, formulärer, betingningssedlar med mera av dylik beskaffenhet. De sakkunniga ha i detta hänseende infört ett nytt begrepp, s. k. tillfällighetstryck. Dit hänföras adresskort, notifikationer, blankett- och reklamtryck, visitkort, stadgar, styrelse- och revisionsberättelser, affischer (vartill icke räknas löpsedlar till periodiska skrifter), program för föreställningar ävensom därmed jämförliga tryckalster, allt under förutsättning att de på grund av sitt innehåll kunna anses utesluta möjligheten av tryckfrihetsmissbruk. Av tillfällighetstryck skall ej gransknings- eller biblioteksexemplar behöva avlämnas.

De sakkunniga ha i sitt förslag bibehållit det skydd för *periodisk skrifts titel*, som gällande lag stadgar. Såsom förut nämnts äger chefen för justitiedepartementet vägra att utfärda hinderslöshetsbevis, om den anmälda titeln företer sådan likhet med titeln å periodisk skrift, för vilken tidigare utfärdat bevis är gällande, att förväxling lätt kan ske. Härutöver föreslå de sakkunniga, att departementschefen skall tillerkännas befogenhet att förklara utgivningsbevis ogiltigt, om inom sex månader efter det utgivningsbevis första gången utfärdats för en skrift visas, att beviset icke bort meddelas på grund av likheten med titeln å annan skrift. Vidare skall beviset kunna ogiltigförklaras, där titeln typografiskt sett företer lätt förväxlingsbar likhet med titeln å tidigare utgiven skrift, för vilken bevis meddelats. Titelskyddet skall dock icke ha obegränsad giltighet. Utgivningsbeviset skall nämligen kunna förklaras ogiltigt jämväl då en skrift ej utkommit under de senast förflutna fem åren eller inom sex månader från det bevis första gången utfärdats för skriften. Att märka är, att genom den föreslagna definitionen å periodisk skrift bortfaller titelskyddet för skrift, som omfattas av den nuvarande definitionen i tryckfrihetsförordningen men icke utkommer med minst fyra nummer eller häften årligen. I motiven anföra de sakkunniga, att skäl ej torde föreligga att härutinnan ställa sådana skrifter i bättre ställning än icke periodiska skrifter i allmänhet.

Bland övriga nyheter må här nämnas, att *dagsböter* och böter i gällande myntslag upptagits i förslaget i stället för nu gällande bötesbelopp i riksdaler och skillingar. Stadgandet i 4 § 7 mom. att utgivare av periodiska skrifter skola böta dubbelt har i samband därmed uteslutits.

I anledning av förslaget om dagsbotssystemets tillämpning å tryckfrihetsbrott, ha de sakkunniga föreslagit en lag om ändring av tillämpningsområdet för dagsbotslagstiftningen. Likaså har i anledning av införandet av institutet huvuddistributör föreslagits ändring i lagen den 9 april 1937 med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål.

Yttranden över de sakkunnigas förslag.

Yttranden över de sakkunnigas förslag ha inkommit från justitiekanslersämbetet, hovrätterna, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Örebro och Västerbottens län, generalpoststyrelsen, riksbibliotekarien, överbibliotekarien-

na vid universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund, kommitterade till tryckfrihetens vård, svenska akademien, styrelsen för Sveriges advokatsamfund, vidare från pressorganisationerna [publicistklubben, svenska tidningsutgivareföreningen och svenska journalistföreningen, vilka förenat sig om gemensamt yttrande] samt från Sveriges författareförening, svenska bokförläggareföreningen och svenska boktryckareföreningen.

Förslaget har tillstyrkts av länsstyrelserna i Södermanlands, Kronobergs, Blekinge, Kristianstads och Västerbottens län. Beträffande de allmänna principerna har förslaget i allt väsentligt även i övriga yttranden lämnats utan erinran. I åtskilliga detaljer ha emellertid anmärkningar gjorts mot förslaget.

Vad angår ansvarighetsreglerna rörande icke periodiska skrifter ställa sig *pressorganisationerna* tveksamma till förslaget att avskaffa namnsedelinstitutet. Det vore visserligen möjligt, att institutet kunde uppmuntra bulvanmetoder. Namnsedeln hade emellertid betydelse för styrkande av författarskap. Institutets borttagande torde i många fall göra särskilt boktryckaren ansvarig, där författaren eljest blivit svarande. Det kunde ifrågasättas, om detta icke komme att försvåra befordrandet till tryck av skrifter, som boktryckaren (utgivaren, förläggaren) kunde befara föranleda åtal. Riskens syntes stor för att härigenom komme att läggas en icke önskvärd hämsko på yttrandefriheten, särskilt då det gällde samhällskritiska uttalanden. *Norrländska hovrätten* anmärker, att förslaget om förutsättningarna för inträde av författaransvar kunde medföra en benägenhet hos förläggare eller boktryckare att framtinga utsättande av författarnamn eller att eljest utöva en viss censur. Hovrätten anför vidare:

Då talan om ansvar fördes mot förläggaren, kunde denne freda sig endast med hänvisning till att författarens namn eller pseudonym utsatts å skriften eller att författarens frivilliga anmälan vid första rättegångstillfället föreläge. Förläggaren kunde däremot icke åberopa en i förväg uppsatt skriftlig förklaring av författaren eller på annat sätt styrka författarskapet. De sakkunniga hade såsom skäl för sin ståndpunkt anfört, att förbudet mot författarinkvisition i princip borde bibehållas. I sitt förslag hade emellertid de sakkunniga i nu berörda hänseende avsevärt skärpt detta förbud, sådant det för närvarande vore utformat. Då författaren enligt gällande rätt undertecknat en namnsedel, ägde boktryckaren i denna ett bevismedel mot författaren till skydd för sig själv. Enligt förslaget åter skulle förläggaren i de fall, då författarens identitet icke framginge av skriften, icke kunna skaffa sig ett sådant bevismedel. Sakkunnigförslaget kunde medföra, att en författare frestades att bryta ett med förläggaren slutet avtal av innehåll att författaren frivilligt påtog sig ansvaret för sitt tryckta verk. Det torde knappast stå i överensstämmelse med rådande rättsuppfattning att förläggaren ej kunde framtinga fullgörandet av ett sådant avtal. Det borde tillåtas förläggaren åtminstone att medelst företeende av skriftlig förklaring av författaren, att denne ville stå tryckfrihetsansvar för sin skrift, freda sig själv mot dylikt ansvar för skriften med påföljd att ansvaret i stället åvilade författaren. Skulle en dylik anordning icke anses lämplig, syntes en bestämmelse böra meddelas, varigenom någon säkerhet vunnes för att en lojal författare, vilkens namn eller pseudonym icke vore utsatt å den tryckta skriften, finge tillfälle att anmäla sig vid första rättegångstillfället och

därmed övertaga ansvaret. Med nu gällande bestämmelser om stämningstid i tryckfrihetsmål kunde eljest lätt inträffa, att en författare icke hunne er-hålla underrättelse från förläggaren om stämning å denne och därigenom ofrivilligt försutte möjligheten att göra sådan anmälan.

Styrelsen för advokatsamfundet uttalar även farhågor för att svårigheter skulle uppstå för utgivande av anonyma skrifter. Det borde övervägas att tillåta förläggaren att, då åtal riktades mot honom, föra bevisning om vem som vore författare till anonym skrift och därmed överflytta ansvaret på denne.

I fråga om periodiska skrifter anmärka *pressorganisationerna*, att det knappast vore befogat att särskilt understryka att, om flera personer medverkade vid redigeringen av skriften, chefredaktören i första hand tänk-tes som utgivare. I synnerhet då det gällde stora tidningar torde ofta kunna vara lämpligare, att någon annan person än chefredaktören fungerade såsom utgivare. Utgivaren borde ha en permanent ställföreträdare, vilken vid för-fall för utgivaren under viss bestämd tid samt vid utgivarens död eller avgång från befattningen skulle inträda i hans ställe.

Förslagets ståndpunkt att utgivningsbevis skall meddelas för skriftens ut-givare och icke för dess ägare har mött kritik av *styrelsen för advokatsam-fundet*, som härom anför bl. a.:

Sedan förslaget väl infört begreppet ägare av periodisk skrift, borde det synas självklart, att denne skulle vara ensam berättigad till skriftens titel. Den naturliga anordningen syntes då vara, att den anmälan som skulle ske hos justitieministern gjordes av ägaren och innefattade uppgift om namnet på sådan utgivare, som i förslaget avsåges, samt att utgivningsbevis utfärda-des till ägaren. Det vore tveksamt vad begreppet ägare av periodisk skrift innebure, om till äganderätten ej hörde rätten till skriftens titel och den good will som därmed kunde vara förenad. Det vore möjligt, att förslaget ej avsåge att till den anställde överföra något av denna good will utan blott ville skydda honom mot obehörigt avskedande. Men om detta vore syftet och om man avsåge vinna detta därigenom att, vid tvist mellan en tidnings ägare och utgivare, den sistnämnde skulle kunna föranleda, att frågan om utfärdande av nytt utgivningsbevis för efterträdaren hölles svävande i av-bidan på att en måhända långvarig rättegång bringades till slut, så måste med bestämdhet avrådas från en dylik reglering. Garantier för utgivarens auktoritet och säkerhet i anställningsförhållandet borde eftersträvas på an-nan väg än genom att lämna utgivaren möjlighet att försvåra erhållandet av utgivningsbevis för efterträdaren.

Överståthållarämbetet anför, att det icke bör tillåtas svensk juridisk per-son, där utländska intressen äro dominerande, att vara ägare av dylik på svenska språket tryckt skrift.

Svea hovrätt förordar, att utgivaren skall vara skyldig överlämna sin befattning till ställföreträdare även då utgivaren undergår frihetsstraff om minst en månad.

I anslutning till den föreslagna regeln, att ansvarighet i första hand skall åvila den som erhållit utgivningsbevis för skriften, anför *norrländska hov-rätten*, att en bestämmelse bör meddelas av innebörd att, om i rättegång innehavaren av beviset befunnes icke hava varit utgivare i den mening som

sakkunnigförslaget angåve, den verkliga utgivaren skulle dömas till ansvar för skriftens innehåll. Hovrätten anför härom vidare bl. a.:

I rättegången skulle alltså få fritt styrkas, att utgivaren vore en annan person än den som erhållit utgivningsbeviset. Vissa invändningar kunde väl göras mot vad sålunda föreslagits. Sålunda kunde det stundom tänkas medföra svårigheter och tidsutdräkt att fastställa vem som vore att anse såsom rätt utgivare. Med en förständig tillämpning borde dock denna olägenhet kunna motverkas. En person, som tagit verksam del i en tidnings redigering, borde icke kunna freda sig genom att visa, att en annan person på redaktionen tagit en något större del i utgivandet och haft en smula mer att säga till om. Endast i de fall, där det klart visades att den anmälde vore blott till skenet utgivare, borde denne bliva fri från ansvaret och detta i stället drabba den verkliga utgivaren.

Beträffande förslaget om huvuddistributör för utomlands på svenska språket tryckt skrift, som hit införes för spridning, ifrågasätta *Svea hovrätt* och *skånska hovrätten*, huruvida det icke vore lämpligt att stadga vissa kvalifikationer för den som skulle vara huvuddistributör. *Svea hovrätt* yttrar därom, att bristen på bestämmelser härom möjligen skulle kunna utnyttjas på illojalt sätt, exempelvis så att en för uppgiften olämplig och kanske helt främmande person anlätades såsom bulvan för den verkliga distributören.

Vad angår förslaget i övrigt har i en del yttranden berörts frågan om definition å begreppet tryck och tryckfrihetsförordningens räckvidd. *Länsstyrelsen i Uppsala län* finner det icke tillrådligt att låta tryckfrihetsförordningen gälla andra skrifter än sådana, som framställas genom tryck. *Överståthållarämbetet* uttalar däremot, att lagen bör avse varje mångfaldigande, som med hänsyn till sin effektivitet är att jämföras med tryckning. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* och *boktryckareföreningen* anse, att under begreppet tryckt skrift böra inbegripas skrifter, som utgivas genom någon med vanligt tryck jämförbar metod. *Pressorganisationerna* anför, att med tryckt skrift bör likställas skrift, som åstadkommits genom tryckliknande förfarande, exempelvis stencilering, dock endast under förutsättning att skriften givits en mera allmän spridning. *Länsstyrelsen i Örebro län* håller före att begreppet tryck borde närmare preciseras och hemställer att utredning måtte ske om och i vad mån annorledes än genom vanligt tryck framställda skrifter skola falla under tryckfrihetsförordningen.

Rörande boktryckeri- och bokhandelsrörelse ifrågasätter *överståthållarämbetet* huruvida icke i syfte att utestänga utländskt inflytande särskilda villkor borde stadgas för svensk juridisk person att driva sådan rörelse. *Boktryckareföreningen* finner det böra övervägas att göra näringsfrihetsförordningen tillämplig å tryckerier.

I fråga om titelskyddet för periodiska skrifter har *styrelsen för advokatsamfundet* uttalat, att rätta platsen för de materiella reglerna om titelskydd icke torde vara tryckfrihetsförordningen utan civillag. *Boktryckareföreningen* har ansett det vara lämpligast, att frågor om titelskydd icke avgjordes inom tryckfrihetsförordningens ram utan genom särskild lagstiftning.

Beträffande titelskyddets omfattning har *överståthållarämbetet* anført, att årspublikationer böra erhålla samma titelskydd som periodiska skrifter enligt förslaget definition. Ämbetet lämnade emellertid öppet, huruvida detta borde ske genom att sådana publikationer betraktades såsom periodiska skrifter i tryckfrihetsförordningens mening eller på annat sätt. Även *boktryckareföreningen* har ifrågasatt titelskydd för årspublikationer.

Beträffande yttranden innehåll i övrigt hänvisas till specialmotiveringen.

Allmänna synpunkter.

Att ansvarighetsreglerna i 1812 års tryckfrihetsförordning icke motsvara skäliga anspråk på en tidsenlig tryckfrihetslagstiftning lärer vara ställt utom tvivel. Under den långa tid som förflutit från lagens tillkomst ha också vid upprepade tillfällen framställts krav på revision av ansvarighetsreglerna för tryckt skrifts innehåll, utan att dock framlagda reformförslag lett till något resultat. Särskilt har därvid påtalats, att reglerna öppna möjligheter för ett bulvansystem och att dessa möjligheter också utnyttjats. Främst ha dessa missförhållanden gjort sig gällande i fråga om periodiska tryckalster. En person som står helt utanför redaktionen kan enligt gällande bestämmelser uppgivas såsom ansvarig utgivare och därmed få bära ansvaret för missbruk av tryckfriheten genom skriftens innehåll. Även det i fråga om icke periodiska skrifter tillämpade namnsedelinstitutet ger möjligheter till att överflytta ansvarigheten på utomstående personer.

Det föreliggande sakkunnigförslaget är uppgjort av representanter för pressen, boktryckarna och förläggarna under medverkan av juridisk och administrativ expertis. Det har i sina huvuddrag tillstyrkts av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna. Jag anser det, särskilt med hänsyn till tidsläget, vara av stor vikt att dessa frågor nu bringas till sin lösning. Den nuvarande ordningen är otillfredsställande och de mest iögonenfallande bristerna måste utan tidsspillan avhjälpas. Förslaget innebär inga mera genomgripande förändringar i gällande tryckfrihetsrätt utan ansluter sig i princip till denna. Målet har — enligt vad de sakkunniga uttalat — varit att icke göra större ändringar än vad sakliga krav ansetts påkalla och framför allt att framgent som hittills, med stävjande av missbruk, bevara gällande lags skydd för det fria ordet och författares anonymitet. Förslaget bygger på de äldre förslagen i ämnet, närmast det år 1912 av en kommitté avgivna, vilket i sin tur i huvudsak grundar sig på ett genom proposition till 1887 års riksdag framlagt förslag. Den verkställda utredningen torde ge vid handen att möjlighet finnes att med bibehållande i huvudsak av gällande principer undanröja de väsentligaste bristerna i nuvarande rätt. Förslaget har synts mig ägnat att efter överarbetning i vissa avseenden kunna läggas till grund för en ny lagstiftning i detta ämne.

De sakkunnigas uppgift har främst varit att föreslå tidsenliga stadganden om ansvarigheten för tryckt skrifts innehåll. De sakkunniga föreslå i dessa hänseenden olika regler för periodisk och icke periodisk skrift samt för inom och utom riket tryckta skrifter. Till periodisk skrift räknas skrift, som

*Departement-
chefen.*

enligt utgivningsplanen är avsedd att utgivas med minst fyra nummer eller häften om året.

För periodisk skrift skall ansvaret liksom nu åvila utgivaren. Förslaget söker dock lämna garantier för att denne alltid är den person som har bestämmanderätten beträffande tidningens innehåll. I andra hand skall ansvaret bäras av skriftens ägare. Beträffande icke periodiska skrifter skall ansvaret i första hand åvila författaren och i andra hand förläggaren. Namnsedelinstitutet föreslås upphävt. I fråga om skrifter, som tryckts utom riket på svenska språket, skall i regel finnas en huvuddistributör, som skall kunna göras ansvarig för skriftens innehåll. Slutligen skall beträffande skrifter, som tryckts utom riket på främmande språk, ansvaret åvila gärningsmän och delaktiga efter allmänna straffrättsliga regler, d. v. s. i allmänhet skriftspridaren.

Jag kan i princip ansluta mig till förslaget i dessa hänseenden. Det torde vara ägnat att i huvudsak undanröja de olägenheter som äro förbundna med den nuvarande ordningen samt, med bevarande av skyddet för författares anonymitet, lägga ansvaret för en skrifts innehåll på den som enligt rådande rättsuppfattning bör drabbas därav. Beträffande vissa i detta sammanhang uppkommande särskilda frågor må anföras följande.

Enligt de sakkunnigas förslag skall straff för innehållet i icke periodisk skrift drabba författaren, om han är angiven å skriften såsom författare eller om han själv anmäler sig och vill övertaga ansvaret. Sådan anmälan skall endast få göras vid domstol, i samband med åtal för skriftens innehåll, av författaren personligen eller genom befullmäktigat ombud. I ett par yttranden har bl. a. erinrats, att den risk som sålunda lades å förläggaren eller boktryckaren skulle försvåra utgivandet av anonyma skrifter. Jag anser med hänsyn härtill, att förläggaren och boktryckaren böra beredas lättnad i ansvarigheten i dessa fall. I anslutning till vad som stadgats i äldre förslag till ny tryckfrihetsförordning synes böra föreskrivas, att författaren även skall kunna genom särskild handling åtaga sig ansvaret för anonym skrifts innehåll.

Utgivare av periodisk skrift skulle enligt de sakkunnigas förslag endast kunna vara en person som hade inseendet över skriftens utgivning och ägde sådan bestämmanderätt över dess innehåll, att intet i skriften finge införas mot hans vilja. Emot vad sålunda föreslagits har jag intet att erinra. Vidare föreslogs, att om flera personer medverkade vid redigeringen av skriften, chefredaktören eller någon som eljest intoge en verkligt ledande ställning inom redaktionen skulle vara utgivare. Med beaktande av pressorganisationernas anmärkning att, i synnerhet då det gällde stora tidningar, det kunde vara lämpligare att någon annan än chefredaktören vore utgivare, har denna föreskrift ansetts kunna utgå. Att utgivaren under alla förhållanden skall intaga en ledande ställning inom redaktionen framgår av det allmänna stadgandet att utgivaren skall ha inseendet över utgivningen och äga bestämmanderätt över skriftens innehåll.

Sakkunnigförslaget bibehåller nuvarande regel att utgivningsbeviset för periodisk skrift skall utfärdas för utgivaren. Det har ifrågasatts att över-

flytta detta bevis på tidningens ägare. Emellertid synes, såsom de sakkunniga uttalat, en sådan anordning kunna medföra, att utgivarens bestämmanderätt över tidningens innehåll minskades och att hans beroende av ägaren bleve större än önskvärt vore. Å andra sidan torde jämväl ägarens intressen genom förslaget bliva i erforderlig grad tillgodosedda. Jag ansluter mig därför till förslaget i denna del.

Om utgivaren på grund av tillfälligt förfall är urståndsatt att för minst två månader taga befattning med skriftens utgivning, skall han enligt sakkunnigförslaget överlämna befattningen till ställföreträdare. I enlighet med vad i ett yttrande anföres bör denna skyldighet föreligga även då utgivaren undergår frihetsstraff om minst en månad. Däremot har jag icke funnit tillräckliga skäl föreligga att upptaga stadgande därom att utgivaren skall ha en permanent ställföreträdare.

De sakkunniga föreslå viss kontroll över ägarna till periodiska skrifter. De ha funnit det vara ett rimligt krav, att utlänning icke skall få vara ägare av periodisk skrift. I följd därav har stadgats, att ägare av sådan skrift skall vara svensk medborgare eller svensk juridisk person. Att i detta sammanhang upptaga frågan om ytterligare bestämmelser till förebyggande av att utländskt inflytande gör sig gällande i tidningsföretag inom landet torde icke låta sig göra.

Jag är ense med de sakkunniga därom, att någon definition å tryck ej bör upptagas i tryckfrihetsförordningen. Med hänsyn till omöjligheten att förutse teknikens utveckling bör tolkningen av detta begrepp liksom hittills överlämnas till praxis. Att härunder ej bör inbegripas stencilering finner jag uppenbart.

Förslaget att tillåta anläggandet av boktryckerier även på landsbygden och att införa anmälningsplikt för accidenstryckerier synes böra genomföras. I fråga om tillfällighetstryck finner jag vissa jämkningar i de föreslagna bestämmelserna erforderliga. Härtill återkommer jag i specialmotiveringen.

I likhet med de sakkunniga har jag ej funnit skäl att stadga särskilda behörighetsvillkor för boktryckare och bokhandlare. Ej heller böra sådana regler meddelas för huvuddistributör av utom riket å svenska språket tryckta skrifter.

Uppenbarligen kan det vara föremål för delade meningar, om titelskyddet för periodisk skrift bör regleras i tryckfrihetsförordningen. Jag har emellertid ej funnit skäl att nu föreslå dessa bestämmelsers borttagande ur grundlagen. Den pågående utredningen om revisionen av auktorsrätten torde böra avvaktas. Den av de sakkunniga föreslagna kompletteringen av bestämmelserna anser jag i stort sett välmotiverad. Visserligen kommer den nya definitionen på periodisk skrift att utesluta titelskyddet för skrifter, som ej utkomma med minst fyra nummer eller häften årligen. Såsom de sakkunniga framhållit torde tillräckliga skäl emellertid ej föreligga att giva sådana skrifter en bättre ställning än andra icke periodiska skrifter.

Såsom de sakkunniga föreslagit bör dagsbotssystemet tillämpas på tryckfrihetsbrott.

Enligt § 108 regeringsformen skall lagtima riksdag vart fjärde år förordna sex personer att jämte justitieombudsmannen utöva vård över tryckfriheten, den s. k. tryckfrihetskommittén. Om någon författare eller boktryckare före tryckningen överlämnar en skrift till kommittén och begär dess yttrande, huruvida åtal därå efter tryckfrihetsförordningen kan äga rum, skola justitieombudsmannen och minst tre kommitterade avgiva sådant yttrande. Förklara de i yttrandet, att skriften må tryckas, skola både författare och boktryckare vara fria från allt ansvar och detta åvila kommittén. Jag biträder de sakkunnigas förslag om upphävande av dessa bestämmelser, vilka numera torde sakna all praktisk betydelse.

De sakkunniga ha tillika föreslagit vissa jämkningar i dagsbotslagstiftningen och lagen om rättegång i tryckfrihetsmål. Dessa förslag torde böra framläggas först vid den riksdag, som slutligen skall behandla grundlagsändringarna.

I enlighet med vad nu anförts rörande huvudgrunderna för reformen har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen* och till *ändrad lydelse av § 108 regeringsformen*. Angående den närmare utformningen av förslagen hänvisas till den följande specialmotiveringen.

Speciell motivering.

Förslaget till ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen.

§ 1.

Mom. 1. Här upptagna stadganden ersätta i huvudsak § 1 mom. 1 första stycket och mom. 13 i nuvarande lag.

Mom. 2. Detta moment, som motsvarar nuvarande § 1 mom. 1 andra stycket, definierar begreppen tryckt skrift och periodisk skrift.

Pressorganisationerna, bokförläggareföreningen och boktryckareföreningen ha föreslagit, att under begreppet tryckt skrift skulle inbegripas bilder och bildserier. En sådan utvidgning av begreppet torde dock i fråga om det stora flertalet bilder eller bildserier ej vara påkallad. Det lär därjämte möta stora svårigheter att tillfredsställande avgränsa vad i detta hänseende bör hänföras under tryckfrihetsförordningens bestämmelser.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle till periodisk skrift även räknas därtill hörande löpsedlar och bilagor. Härom ha *pressorganisationerna* anført, att endast sådana bilagor, som en tidning själv framställer, böra räknas till tidningen. Om exempelvis en landsortstidning som bilaga medförde en i Stockholm tryckt broschyr, torde denna böra betraktas såsom självständig, icke periodisk skrift och ansvarigheten för dess innehåll utkrävas med hänsyn härtill.

I anledning av vad i detta yttrande anförts anser jag mig böra uttala, att till en tidning bör hänföras varje bilaga som distribueras gemensamt med tidningen genom redaktionens försorg. Därvid kan uppenbarligen ej undantag göras för bilagor tryckta å annat tryckeri än där tidningen framställes.

I definitionen å periodisk skrift har upptagits, att sådan skrift skall ha karaktären av tidning eller tidskrift.

Mom. 3. Första stycket i detta moment motsvarar § 1 mom. 2 gällande lag. Det i nuvarande lydelsen upptagna förbehållet om rätt för 'läroverken' att överse och gilla sådana avhandlingar, som skola på deras lärosalar offentligen försvaras, har i departementsförslaget uteslutits. Denna rätt för universiteten och därmed jämställda högskolor avser uteslutande skrifs godtagande såsom disputationsavhandling och kan icke anses innebära något egentligt undantag från de i momentet angivna reglerna.

De sakkunnigas förslag upptog i detta moment såsom ett andra stycke en bestämmelse att med förläggare skulle förstås den som yrkesmässigt omhänderhade utgivningen av tryckt skrift. Angående detta stadgande ha de sakkunniga i motiven anfört, att även boktryckare som tillfälligtvis förlägger en skrift bör anses som förläggare.

I flera yttranden har framhållits, att det förelåg en bristande överensstämmelse mellan den föreslagna definitionen och nyssnämnda uttalande i motiven.

Med anledning härav och då det icke lär vara erforderligt att i tryckfrihetsförordningen införa någon definition å förläggare, har den föreslagna bestämmelsen ansetts böra utgå.

I andra stycket av momentet har angivits, att vad i första stycket stadgas icke skall gälla i den mån annat följer av vad i § 6 sägs. Denna föreskrift sammanhänger med det förslag till lagstiftning om preventiv censur och utgivningsförbud som jag förut i dag anmält. Härom hänvisas till vad därvid anförts.

Mom. 4. Detta moment återger med en redaktionell ändring andra stycket i gällande § 1 mom. 3.

Mom. 5. Första punkten i detta moment har berörts i det föregående. Boktryckeri skall enligt denna punkt få anläggas på vilken plats som helst och icke endast i stad eller större samhälle.

Vidare innehåller momentet föreskrifter om anmälningsskyldighet. De sakkunnigas förslag rörande anmälan av boktryckeri innebar, att den som inrättade boktryckeri skulle göra anmälan därom till länsstyrelsen. Det ålåge länsstyrelsen, sedan behörig anmälan blivit gjord, att omedelbart där om insända underrättelse i Stockholm till chefen för justitiedepartementet samt i annan ort till hans ombud för orten. Härjämte skulle vederbörande polismyndighet underrättas. Den nuvarande skyldigheten att anmäla ombyte av ägare till tryckeri skulle bortfalla. Hos länsstyrelse skulle föras förteckning över tryckerierna i länet, varemot någon sådan förteckning icke skulle föras i justitiedepartementet.

Detta förslag har mött gensagor i flera yttranden.

Överståthållarämbetet har ifrågasatt, huruvida icke ur kontrollsynpunkt den nuvarande anmälningsskyldigheten beträffande ombyte av ägare till tryckeri borde bibehållas.

Göta hovrätt har anfört:

Enligt de sakkunnigas motiv ankomme på chefen för justitiedepartementet att pröva, om med hänsyn till tryckeriets art särskilt ombud behövde för-

ordnas i orten för granskning av skrifter, som utgaves från tryckeriet. Det förutsattes således, att departementschefen, ehuru i departementet någon registrering av boktryckerier ej vidare skulle äga rum, dock genast erhölle underrättelse jämväl om utom Stockholm upprättade tryckerier. Föreskrift borde meddelas om att departementschefen av länsstyrelse eller ombudet för orten genast skulle erhålla underrättelse om upprättade boktryckerier utanför Stockholm.

Justitiekanslersämbetet har anfört:

Det kunde framhållas att, oftare än andra icke periodiska skrifter, broschyrer och flygblad föranledde ingripande. Skrifter av sist antydd art torde ej sällan sakna upplysning om författare och förläggare. Måhända komme därför även med de nya reglerna boktryckaren att vara den, vilken i första hand borde stämmas. Härvid kunde de sakkunnigas förslag att från justitiedepartementet till de olika länsstyrelserna överflytta uppgiften att föra förteckning över boktryckerierna visa sig medföra en viss olägenhet. Den skyndsamhet, som särskilt i fall av lagd kvarstad måste iakttagas vid förordnande om åtal och uttagande av stämning, kunde möjligen medföra att justitiekanslersämbetet icke före åtalsbeslutet ägde tillgång till utredning om den för boktryckeriet ansvarige.

Överbibliotekarien i Lund har ur bibliotekssynpunkt uttalat sig för att boktryckeriförteckning alltjämt skulle föras i departementet. Därvid har framhållits, att förteckning över boktryckerier vore av synnerlig vikt för kontroll av att biblioteksexemplar av tryckta skrifter bleve vederbörligen avlämnade. För närvarande delgaves Kungl. biblioteket den i departementet förda förteckningen, varefter nämnda bibliotek meddelade universitetsbiblioteken skedda förändringar. Den föreslagna omläggningen till förteckningar hos länsstyrelserna skulle för de ifrågavarande biblioteken medföra en betydligt mera tungrodd apparat än det nuvarande systemet.

För min del anser jag att på de i yttrandena anförda skälen bestämmelserna om anmälningsskyldighet böra i huvudsak bibehållas i deras nuvarande lydelse. Därvid är dock att märka, att skyldigheten, såsom föreslagits, bör omfatta samtliga tryckerier och alltså även accidenstryckerier. I anmälan bör uppgivas vad slags tryck som skall framställas å tryckeriet. Därigenom kan ledning erhållas för bedömande av om särskilt tryckfrihetsombud skall behöva förordnas å orten. Å ort där endast accidenstryckeri finnes bör sådant ombud i allmänhet ej tillsättas utan skrifterna granskas av närmaste ombud. Det bör alltjämt ankomma på justitiedepartementet att föra förteckning över boktryckerier. Särskilt stadgande härom torde ej erfordras.

Mom. 6. Detta moment har motsvarighet i gällande § 1 mom. 12 första och andra punkterna.

Mom. 7. Detta moment innehåller bestämmelser om utgivare av periodisk skrift m. m.

Svenska akademien har såsom ägare av allmänna tidningarna påpekat, att den av akademien antagne utgivaren härav genom avtal med chefen för justitiedepartementet å Konungens vägnar iklätt sig vissa förbindelser rörande skriftens innehåll. Han hade följaktligen icke den bestämmanderätt

över innehållet, som enligt sakkunnigförslaget erfordrades för att vara utgivare. Förslaget borde därför underkastas viss jämkning.

Det torde emellertid utan särskild bestämmelse vara uppenbart att den omständigheten, att en person som redigerar ett officiellt organ ej äger vägra införandet av tillkännagivanden och dylikt från myndigheter, icke utesluter att han betraktas såsom utgivare i förslagens mening.

I justitiedepartementet föres förteckning över periodiska skrifter och deras ansvariga utgivare. Denna bör ersättas med en helt ny förteckning över periodiska skrifter, som skall innehålla uppgift om dessas utgivare och ägare. De sakkunnigas förslag upptog en särskild bestämmelse om skyldighet att föra sådan förteckning i departementet. Särskilt stadgande härom torde dock ej erfordras.

Mom. 8. Momentet innehåller föreskrifter om utgivningsbevis för periodisk skrift m. m.

Beträffande ansökan om utgivningsbevis har *överståthållarämbetet* framhållit, att vid prövning av sådan ansökan jämväl borde upptagas frågan, huruvida den skrift, som ansökningen avsåge, fölle under tryckfrihetsförordningens definition å periodisk skrift. Vid sådant förhållande syntes i mom. 8 böra föreskrivas att ansökan skulle innehålla upplysning om utgivningsplanen. För kontrollens skull vore även önskvärt, att för utgivare av periodisk skrift stadgades skyldighet att till chefen för justitiedepartementet göra anmälan om varje ändring i utgivningsplanen.

I anledning av detta yttrande må framhållas, att när ansökan om utgivningsbevis första gången sker i fråga om en skrift, bör uppgivas efter vilken plan skriften skall utkomma. Särskild bestämmelse härom lär icke vara erforderlig. Någon skyldighet att anmäla ändringar i utgivningsplanen torde ej böra införas.

Justitiekanslersämbetet har funnit det böra övervägas, huruvida icke vid ansökan om utgivningsbevis ägarens förklaring att utgivaren är i riket bosatt, myndig svensk medborgare skäligen kunde ersättas med bevis av myndighet härom. Samma fråga uppställde sig beträffande motsvarande förklaring vid anmälan enligt mom. 9 andra stycket om ställföreträdare för utgivaren.

Jag anser mig ej böra i denna del frångå de sakkunnigas förslag. Det må emellertid framhållas, att där anledning kan föreligga att ifrågasätta riktigheten av ägarens förklaring rörande utgivarens eller ställföreträdarens kvalifikationer, förklaringen själfvallet icke bör godtagas. I sådant fall bör fordras, att behörigheten styrkes genom bevis av myndighet eller på annat tillfredsställande sätt. Detta torde framgå utan särskilt stadgande.

I de sakkunnigas förslag förutsattes, att ägaren skall vara skyldig att föranstalta om att ny utgivare utses och att denne ingiver ansökan om utgivningsbevis i fall då den tidigare utgivaren icke intager den ställning, varom i mom. 7 stadgas. Detta har ansetts böra komma till tydligt uttryck i lagtexten, varför en redaktionell ändring vidtagits i mom. 8 andra stycket.

Enligt förslaget skulle, intill dess nytt utgivningsbevis utfärdats, ägaren till-

fälligt anses såsom 'innehavare av utgivningsrätten till skriften'. Då innebörden av uttrycket utgivningsrätt synes oklar, har bestämmelsen i stället avfattats sålunda, att ägaren under den angivna förutsättningen skall tillfälligt anses såsom utgivare av skriften.

Sakkunnigförslaget innehöll vidare i mom. 8 andra stycket, att vid ansökan om nytt utgivningsbevis borde, där så kunde ske, fogas förklaring av den som erhållit utgivningsbevis för skriften att han icke hade någon erinran mot att utgivningsbevis utfärdas för sökanden. Lämpligheten av en sådan bestämmelse har ifrågasatts av *advokatsamfundets styrelse*, *bokförläggareföreningen* och *boktryckareföreningen*. Därvid har framhållits, att vid ombyte av utgivare ej sällan ett visst motsatsförhållande inträtt mellan ägaren och den förre utgivaren. Bestämmelsen skulle därför kunna medföra svårigheter för ägaren att få ny utgivare anmäld.

Vad sålunda invänts synes förtjäna beaktande. Emellertid torde som regel böra fordras, att den tidigare utgivaren erhållit kännedom om ansökningen. I departementsförslaget har därför stadgats, att vid ansökan om nytt utgivningsbevis bör, där så kan ske, fogas förklaring av den förre utgivaren att han fått del av ansökningen.

Svea hovrätt har anfört att, därest ägare och utgivare vore samma person, ägaren icke gärna kunde avgiva någon förklaring om utgivares ställning och kvalifikationer utan torde få inskränka sig till att i ansökningen om utgivningsbevis lämna uppgifter om sig själv i dessa hänseenden. Därest nämnda uppgifter skulle vara felaktiga, uppkomme spörsmålet, huruvida den i § 1 mom. 11 andra stycket stadgade ansvarspåföljden bleve tillämplig.

Med anledning av vad sålunda anförts må framhållas, att om ägaren tillika är utgivare, han uppenbarligen har att vid ansökan om utgivningsbevis lämna uppgift om sin ställning inom redaktionen och sin behörighet att vara utgivare. Ägaren avgiver härigenom om sin person sådan förklaring, varom nu är fråga, och bör följaktligen för oriktig uppgift i dessa hänseenden drabbas av ansvar.

Hos chefen för justitiedepartementet skulle såsom nämnts enligt mom. 7 av de sakkunnigas förslag föras förteckning över periodiska skrifter samt deras utgivare och ägare. Jag har anslutit mig härtill ehuru jag ej ansett bestämmelse härom behöva intagas i lagen. Uppgift om ägaren erhålles i samband med ansökan om utgivningsbevis. För de fall där skrift övergår till ny ägare och utgivaren kvarstår i sin befattning erfordras emellertid, såsom i ett yttrande påpekats, en bestämmelse om skyldighet för den nye ägaren att till chefen för justitiedepartementet anmäla övertagandet. Föreskrift härom har intagits i tredje stycket av förevarande moment.

Mom. 9. Detta moment upptager bestämmelser om ställföreträdare för utgivare av periodisk skrift.

I de sakkunnigas förslag stadgades, att om utgivaren på grund av sjukdom eller annat tillfälligt förfall vore förhindrad att oavbrutet för en tid av minst två månader taga befattning med skriftens utgivning och detta kunde förutses, han skulle snarast möjligt överlämna befattningen såsom ut-

givare till ställföreträdare, intill dess hindret upphört. Avfattningen torde närmast ge vid handen, att skyldighet för utgivaren att överlämna sin befattningshandling till ställföreträdare endast skulle föreligga, då hindret med visshet komme att vara minst två månader. Det torde emellertid vara lämpligt, att sådan skyldighet skall inträda så snart det finns anledning antaga, att hindret kan få sådan varaktighet. I departementsförslaget har bestämmelsen avfattats i enlighet härmed. Härjämte har, såsom anförts i det föregående, stadgats skyldighet för utgivare att överlämna sin befattningshandling till ställföreträdare då utgivaren skall undergå frihetsstraff om minst en månad.

I övrigt återger detta moment med smärre redaktionella ändringar innehållet i de sakkunnigas förslag.

Mom. 10. Detta moment innehåller vissa bestämmelser rörande periodisk skrifs titel. Första stycket har motsvarighet i nuvarande § 1 mom. 4. Andra stycket upptager nya bestämmelser om ogiltigförklaring av utgivningsbevis.

Rörande titelskyddets varaktighet har *bokförläggareföreningen* yttrat:

Enligt de sakkunnigas förslag syntes det för att skydda ett utgivningsbevis bestånd räcka med att en utgivare inom sex månader utgäve ett nummer av den periodiska skriften. Härefter kunde utgivaren vänta i fem år utan att behöva vidtaga någon åtgärd för ytterligare utgivning av den periodiska skriften. Om han i slutet av dessa fem år gäve ut ett nytt nummer syntes förslaget innebära, att utgivaren finge fortsatt skyddstid för utgivningsbeviset för ytterligare en femårsperiod o. s. v. Ville man över huvud eftersträva, att en rad av utgivningsbevis å periodiska skrifter med angivna titlar icke endast skulle tjäna syftet att förhindra annan att använda sig av den anmälda titeln, borde man tydligen gå strängare fram. Ett sätt vore då, att, när den periodiska skriften enligt mom. 22 upphörde att anses som periodisk, detta också skulle medföra, att chefen för justitiedepartementet skulle förklara det utfärdade utgivningsbeviset ogiltigt. Detta syntes jämväl vara en konsekvens av den i och för sig riktiga ståndpunkten, som förslaget intagit enligt mom. 22. Vid där omförmäلت fall borde rätten till utgivningsbeviset för den periodiska skriften och därmed till dess titel förfalla. I annat fall uppkomme den inkonsekvensen, att det komme att finnas skrifter, som enligt lag vore att anse som icke periodiska, men som vad avsåge utgivningsbevis och därmed förenat titelskydd betraktades samt behandlades såsom periodiska skrifter.

Även *boktryckareföreningen* har funnit det önskvärt, att sådan ändring vidtoges i de sakkunnigas förslag att ett utgivningsbevis icke kunde uttagas utslutande i syfte att förhindra annan att använda sig av den anmälda titeln. De sakkunnigas förslag innebure i vissa fall att titeln kunde skyddas utan att skriften reellt vore periodisk.

En ytterligare grund för ogiltigförklaring av utgivningsbevis har påyrkats av *Svea hovrätt*. Ett sådant bevis borde enligt hovrättens mening kunna förklaras ogiltigt, då beviset funnes vara utfärdat för person, som icke vore i riket bosatt myndig svensk medborgare, vare sig han från början varit av sådan grund obehörig eller sedermera blivit det. Särskilt om ägaren och utgivaren därvid skulle vara samme person, kunde det knappast förväntas, att han skulle rätta sig efter föreskriften att föranstalta om att ny

utgivare utsåges, allra minst om han vore utlänning och i följd därav även obehörig att vara ägare.

Med anledning av sistnämnda yttrande har såsom ogiltighetsgrund i momentet jämväl upptagits det fall att den som erhållit utgivningsbevis för periodisk skrift icke är i riket bosatt, myndig svensk medborgare.

Någon förkortning av den tid som föreslagits för titelskyddets bestånd anser jag mig däremot ej böra vidtaga.

Mom. 11. Första och andra styckena i detta moment innehålla straffbestämmelser för ägaren av periodisk skrift vid överträdelser av föreskrifterna i mom. 7, 8 och 9. De överensstämma med sakkunnigförslaget. I tredje stycket föreslogs i detta, att i vissa fall ansvaret skulle åvila boktryckaren, om det brottsliga förfarandet skett med hans vetskap. Här har med anledning av vad justitiekanslersämbetet anfört i sitt yttrande vidtagits den ändringen att ansvaret för brott, som avses i första eller andra stycket, skall drabba boktryckaren, om han när skriften trycktes ägde vetskap om det brottsliga förfarandet. Härjämte har införts ett stadgande om straff för ägare, som underlåter att fullgöra anmälan enligt mom. 8 tredje stycket. Beträffande det såsom femte stycke i momentet införda stadgandet om straff för utgivare, som underlåter att göra föreskriven anmälan om ställföreträdare, må framhållas, att sådant straff icke torde komma att utkrävas, om anmälan ej kunnat ske på grund av sjukdom eller dylikt.

Mom. 12. I första stycket av detta moment definieras begreppet tillfällighetstryck.

Till sådant tryck hänfördes enligt de sakkunnigas förslag adresskort, notifikation, blankett- och reklamtryck, visitkort, stadgar, styrelse- och revisionsberättelser, affischer (vartill icke räknas löpsedlar till periodiska skrifter), program för föreställningar ävensom därmed jämförliga tryckalster, allt under förutsättning att de på grund av sitt innehåll kunde anses utsluta möjligheten av tryckfrihetsmissbruk. Å tillfällighetstryck skulle ej boktryckare, tryckningsort och tryckningsår behöva utsättas. De sakkunniga ha uttalat, att det uppenbarligen stundom kunde uppstå tvekan, om t. ex. ett program eller en affisch utslöte möjligheten av tryckfrihetsmissbruk. Ej sällan förekomme i program uppsatser och texter av olika slag. I tveksamma fall borde boktryckaren behandla tryckalstret såsom icke hänförligt till tillfällighetstryck.

Boktryckareföreningen har härom anfört:

Begreppet 'tillfällighetstryck' i samband med skyldigheten för boktryckaren att utsätta tryckeriets namn, tryckningsort och tryckningsår torde böra ytterligare förtydligas och inskränkas. Det torde nämligen, särskilt för ledare av mindre tryckerier och för faktorer, vara svårt att avgöra, om en skrift på grund av sitt innehåll kunde anses utsluta möjligheten till tryckfrihetsmissbruk eller ej, när det gällde reklamtryck, styrelse- och revisionsberättelser, affischer, program för föreställningar och därmed jämförliga tryckalster. Någon olägenhet torde icke heller föreligga för vare sig boktryckaren eller beställaren, att tryckort utsattes på dessa tryckalster. Tillfällighetstryck borde därför enligt föreningens uppfattning inskränkas att omfatta allenast

adresskort, visitkort, notifikationer (tackkort och s. k. familjetryck), spelkort, märken, biljetter och emballagetryck (kuvert-, pås- och kartonnagetryck) och därmed jämförliga tryckalster, allt under förutsättning att de på grund av sitt innehåll kunde anses utesluta möjligheten till tryckfrihetsmissbruk.

Det må här anmärkas, att bestämningen av begreppet tillfällighetstryck äger betydelse icke blott för skyldigheten att utsätta boktryckare, tryckningsort och tryckår utan även och väl huvudsakligen för skyldigheten att avlämna biblioteks- och granskningsexemplar, varom stadganden upptagas i § 1 mom. 25 och § 4 mom. 2. Därjämte har definitionen av begreppet tillfällighetstryck betydelse för den i § 1 mom. 14 meddelade föreskriften om huvuddistributör.

Vid bestämmandet av vad som skall anses såsom tillfällighetstryck bör beaktas, att definitionen göres i möjligaste mån enkel, samtidigt som den begränsas så, att icke något utslutes som bör bliva föremål för tryckfrihetsrättslig granskning. Reklamtryck, stadgar, styrelse- och revisionsberättelser, affischer samt program för föreställningar torde med hänsyn härtill icke böra inbegripas under beteckningen tillfällighetstryck. I huvudsaklig anslutning till vad boktryckareföreningen förordat har i departementsförslaget såsom tillfällighetstryck angivits adresskort, etiketter, blankettryck, emballagetryck, visitkort, notifikationer ävensom därmed jämförliga tryckalster, allt under förutsättning att de på grund av sitt innehåll kunna anses utesluta möjligheten av tryckfrihetsmissbruk.

Övriga bestämmelser i momentet överensstämma med de sakkunnigas förslag. Rörande dessa må anmärkas följande.

Enligt nuvarande § 1 mom. 10 skall å tryckt skrift utsättas boktryckarens namn, tryckningsorten och årtalet. Vad om namns och orts utsättande stadgats skall dock ej gälla notifikationer, sorgbrev m. m. Uraktlåter boktryckaren sådant, skall han böta från och med femtio till och med femhundra riksdaler eller dömas till fängelse i högst sex månader. Utsätter någon falskt boktryckarenamn eller orätt tryckningsort, skall han därutöver dömas till straffarbete i högst ett år.

Förslaget innebär, att boktryckaren, tryckningsorten eller tryckningsåret icke skall behöva angivas å tillfällighetstryck men att ett exemplar av allt tryck skall förvaras hos boktryckaren under ett år. Härigenom blir det möjligt att kontrollera från vilket tryckeri ett tryckalster utgått.

Med beaktande av ett numera ganska vanligt förfaringsätt stadgas vidare att, där boktryckare låter tryckning av skrift för sin räkning helt eller delvis verkställas å annat boktryckeri här i riket, uppgift om hans boktryckeri får å skriften utsättas. Detta gäller dock endast under förutsättning, att hela upplagan avlämnas till honom. Han skall då beträffande skriften anses såsom boktryckare.

I gällande § 1 mom. 12 sista punkten stadgas, att om någon föryttrar skrift, varå boktryckarens namn, tryckningsorten eller årtalet icke finnes utsatt, han skall böta femtio riksdaler för varje gång.

I denna del innehåller förslaget att den som säljer eller annorledes sprider

skrift, vara stadgad uppgift om boktryckaren, tryckningsorten eller tryckningsåret saknas eller, utspridaren vederligt, oriktigt angivits, skall straffas med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

Mom. 13. För närvarande saknas bestämmelser om skyldighet att å periodisk skrift utsätta utgivarens namn. En föreskrift härom har ansetts påkallad ur ordningssynpunkt. Stadgandet överensstämmer med de sakkunnigas förslag.

Mom. 14. Momentet innehåller bl. a. föreskrifter om huvuddistributör för skrift som tryckts på svenska språket utom riket. Enligt de sakkunnigas förslag skulle sådan ej behöva finnas i fråga om tillfällighetstryck, vetenskaplig facklitteratur, skrift som endast infördes i enstaka exemplar samt periodisk skrift med allmänt innehåll, som spredes genom postverkets försorg.

I motiven anförde de sakkunniga, att större upplaga än ett hundratal exemplar ej torde få införas utan att huvuddistributör funnes.

Angående de föreslagna undantagen från regeln om huvuddistributör har *Svea hovrätt* anfört:

Från regeln att för utom riket på svenska språket tryckt skrift, som hit infördes för spridning, skulle inom riket finnas en huvuddistributör undantogs bland annat skrift som endast infördes i enstaka exemplar. Med hänsyn ej minst till önskvärdheten att en klar, objektivt bestämbar gräns för det straffbara området uppdroges, borde om över huvud här avsedda undantag skulle anses påkallat, i lagtexten klart angivas vad som menades med enstaka exemplar. I motiven förekommande förklaring att större upplaga än ett hundratal exemplar icke torde få införas utan att huvuddistributör funnes vore tydligen ej bindande för lagskipningen och vore för övrigt knappast avsedd att vara uttömmande. Uttalandet syntes därjämte lämna rum för tvekan om innebörden. Den av de sakkunniga angivna siffran torde avse sammanlagda antalet till riket införda exemplar och ej storleken av den upplaga, som varje enskild importör skulle få införa. Det vore emellertid föräntat med ofta oöverstigliga svårigheter för den som ville införa en utomlands tryckt bok att skaffa sig kännedom, huruvida och i vilken omfattning boken blivit införd av andra, låt vara att i praktiken vissa anordningar för centralisering av sådan import kunde vidtagas för att underlätta uppgiften. Följden av ovisshet i detta avseende kunde bliva, att efterlevnaden av principstadgandet — att huvuddistributör skulle finnas och vara angiven på skriften — eftersattes eller i allt fall icke kunde effektivt kontrolleras.

Hovrätten ifrågasatte även, om innebörden av ett annat undantag från huvudregeln, vilket avsåge skrift av allmänt innehåll som spredes genom posten, kunde anses fullt klar. För att taga ett exempel torde det kunna vara föremål för tvekan om hit skulle hänföras periodisk skrift, som avhandlade aktuella frågor ur viss politisk synvinkel. Innehållet i sådan skrift kunde med fog betecknas som allmänt politiskt, men det kunde likväl vara av den art, att skriften bleve straffbar enligt tryckfrihetsförordningen. Om i dylikt fall huvuddistributör ej funnes och skriften pro forma utgäves även i det land utom Sverige där den trycktes, kunde det bliva svårt att här i riket anträffa någon för skriftens innehåll ansvarig, då ju postverket icke svarade såsom utspridare. De sakkunniga torde med ifrågavarande undantag närmast hava avsett i Finland utkommande svenskspråkiga dagliga tidningar. Om ett sådant undantag över huvud finge anses påkallat, vilket syntes hovrätten vara i viss mån tvivelaktigt, torde böra tagas i övervägande, huruvida icke undantaget borde uttryckligen begränsas till att gälla sådana publikationer. För att den åsyftade effekten av föreskriften om huvuddistributör icke skulle

utebliva, borde i varje fall de undantag som ansåges böra uppställas bliva så klart avgränsade, att besvär och osäkerhet i tillämpningen såvitt möjligt undvekes.

Av *generalpoststyrelsen* har uttalats, att varje utomlands på svenska språket tryckt periodisk skrift, som tillhandahålles allmänheten genom postverkets förmedling, bör undantagas från regeln om huvuddistributör.

Vad i nämnda yttranden anförts synes förtjäna beaktande. De däri framhållna synpunkterna ha ansetts böra föranleda, att undantaget från regeln om huvuddistributör inskränkts till tillfällighetstryck, vetenskaplig facklitteratur och periodisk skrift, som sprides genom postverkets försorg. Det bör framhållas att undantaget ytterligare begränsats genom den i departementsförslaget vidtagna ändringen i mom. 12 beträffande definitionen av begreppet tillfällighetstryck.

Mom. 15. Detta moment innehåller bestämmelser till skydd för författarens anonymitetsrätt m. m.

I nuvarande § 1 mom. 6 stadgas, att författare ej är skyldig att å skrift låta sitt namn utsättas. Om boktryckare röjer författarens namn och hemvist, då sådant honom ej av domaren lagligen ålagt är, skall han böta tvåhundra riksdaler. Om boktryckare utan författarens eller utgivarens tillstånd utsatt dennes namn å en skrift, skall han enligt mom. 8 dömas till fängelse från och med två månader till och med ett år. I samma moment stadgas bötesstraff för åklagare som i oträngt mål anställt rättegång, som föranlett att namnsedel brutits. Enligt mom. 9 är ej förbjudet att på titelbladet utsätta diktat namn, varmed ingen verklig person utmärkes. Förutsättningen är att rätt namnsedel avlämnats. Vidare stadgas i sistnämnda moment, att om någon å skrift utsätter bedrägligt titelblad eller orätt författare- eller utgivarenamn, han skall dömas till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

De sakkunnigas förslag innebär följande. Författare till skrift är ej skyldig att låta sitt namn utsättas å skriften och det skall ej vara förbjudet att å skriften såsom författare utsätta pseudonym eller annan beteckning. Utsättes å icke periodisk skrift mot författarens vilja hans namn eller allmänt kända pseudonym såsom författare, skall enligt momentets andra stycke förläggaren straffas med dagsböter. Samma skall gälla om med förläggarens vetskap å skriften såsom författare utsättes namnet å annan person än den verkliga författaren. Någon straffbestämmelse för den som i oträngt mål genom åtal föranleder författarens uppenbarande har däremot icke upptagits. Utgivare, förläggare eller boktryckare, som eljest mot författarens vilja uppenbarar hans namn, skall enligt tredje stycket dömas till böter från och med femtio till och med trehundra kronor. Detta gäller dock icke, om uppenbarandet skett i följd av åtal för skriftens innehåll. Utsättande eller uppenbarande av författarens namn mot hans vilja skall vara målsägandebrott.

Svea hovrätt har anfört bl. a.:

Såsom framginge av de sakkunnigas motiv till mom. 15 företedde straffbestämmelserna i detta moment vissa avvikelser från motsvarande straff-

stadganden i såväl nuvarande mom. 6, 8 och 9 som 1912 års förslag. Bland annat kunde enligt de sakkunnigas förslag endast förläggare drabbas av ansvar, om mot författarens vilja dennes namn eller kända pseudonym utsattes å icke periodisk skrift eller om å dylik skrift utsattes namnet å annan person än den verkliga författaren. Det syntes lämpligt att, i närmare anslutning till gällande lag, även boktryckare angåves såsom ansvarig för hit-hörande förseelser. Jämväl med detta tillägg komme de sakkunnigas förslag att sakna full motsvarighet till straffbestämmelsen i nuvarande mom. 9 för det fall att 'någon' — varmed avsåges författare, utgivare eller boktryckare — å tryckt skrift utsatte bedrägligt titelblad eller orätt författare- eller utgivarenamn. Enligt hovrättens mening kunde goda skäl anföras för att bringa ansvarsbestämmelserna i mom. 15 i närmare överensstämmelse med motsvarande föreskrifter i 1912 års förslag rörande straff för den som å tryckt skrift utsatte författarens namn utan hans tillstånd eller därå falskeligen såsom författare, utgivare eller förläggare betecknade annan person än den verkliga författaren, utgivaren eller förläggaren.

Göta hovrätt har yttrat bl. a.:

I mom. 15 andra stycket av förslaget straffades förläggare, som å icke periodisk skrift mot författarens vilja utsatte hans namn eller allmänt kända pseudonym såsom författare eller som tilläte, att å skriften såsom författare utsattes namnet å annan person än den verkliga författaren. Ehuru enahanda förfaranden av boktryckaren kunde åstadkomma lika stor skada, syntes sådana förfaranden, att döma av ordalagen i tredje stycket i samma moment ('eljest') bliva straffria. Om detta vore avsett, vore det så mycket olämpligare, som utgivaren och boktryckaren enligt sistnämnda stycke straffas för förfaranden, som ansetts mindre brottsliga än de i andra stycket upptagna. Hovrätten hemställde om ändring i detta hänseende.

I anledning av vad i dessa yttranden anförts torde i andra stycket straff böra stadgas för utgivare, förläggare och boktryckare, som å skrift mot författarens vilja utsätter hans namn eller pseudonym, som enligt vad allmänt är känt åsyftar författaren. Bestämmelsen bör följaktligen avse såväl periodiska som icke periodiska skrifter. Straffet torde böra bestämmas till böter eller fängelse i högst ett år. Sådant ansvar bör jämväl inträda, om med utgivares, förläggares eller boktryckares vetskap å skriften såsom författare utsattes namnet å eller allmänt känd pseudonym för annan person än den verkliga författaren. I övrigt torde de sakkunnigas förslag böra följas.

Mom. 16. Detta moment, som innehåller ansvarighetsreglerna för icke periodisk skrift, är i huvudsak berört i det föregående.

Mot förslaget att ansvaret skall åvila förläggaren, om författaren icke kan anträffas eller ansvar eljest icke kan ådömas honom i anledning av skriftens utgivning, ha i en del yttranden framställts vissa betänkligheter. Sålunda anför *norrländska hovrätten*:

I 1912 års förslag hade intagits en bestämmelse att förläggaren vore ansvarig för skrifts innehåll om författaren vid den tid, då skriften utgavs, i anseende till ålder eller sinnesbeskaffenhet var sådan, att ansvar enligt lag ej kunde honom ådömas, eller författaren vid den tiden icke var bosatt i riket och i sistnämnda fall ej heller kunde, då ansvaret gjordes gällande, här i riket anträffas. Denna bestämmelse i 1912 års förslag syntes ha varit välgrundad. I de där angivna fallen kunde förläggaren på förhand inse, att strängare ansvar än eljest skulle vila på honom och att sådant strängare ansvar vore motiverat. De sakkunnigas förslag, att förläggaren skulle bära

ansvaret då den angivna författaren 'icke kan anträffas', synes däremot kunna leda till obillighet. Det kunde ofta förhålla sig så, att författaren endast mera tillfälligt icke kunde anträffas. Regeln uppmuntrade författaren att hålla sig undan för att slippa ansvar. De sakkunnigas förslag, att förläggaren skulle bära ansvaret om 'författaren eljest icke kan ådömas ansvar i anledning av skriftens utgivning', syntes oklart och svårt att till verkningarna överblicka. Den i 1912 års förslag använda kasuistiska stilen vore tydligare och lättare att tolka. Exempelvis syntes den nu föreslagna bestämmelsen avse även det fall att författare, som angivit sitt namn på skriften, avlidit efter skriftens utgivande och därför icke kunde dömas till ansvar. Det torde dock stå bäst i överensstämmelse med allmän rättsuppfattning — även med grundsatserna för en reformerad tryckfrihetsförordning — att straffpreskription för sådant fall inträdde. Förläggaren skulle eljest aldrig kunna lita på att icke oväntat få stå ansvaret även i sådana fall, då författaren utsatt sitt namn på skriften och avsett att själv svara för sin skrift.

I huvudsak enahanda synpunkter ha uttalats av *styrelsen för advokatsamfundet*. Enligt styrelsens mening vore dock tveksamt, huruvida förläggaren borde bära ansvaret, när författaren efter skriftens utgivande flyttat ur riket och till följd därav eller på grund av undanhållande icke kunde anträffas med delgivning. I denna fråga hade inom styrelsen uttalats skilda meningar. Efter mönster av 1912 års förslag borde stadgas att, när förläggaren icke kunde giva säker upplysning om någon, som vore före honom ansvarig, han ändock skulle vara fri från ansvar, där han styrkte särskilda omständigheter, i följd varav sådan oförmåga uppenbarligen icke kunde läggas honom till last. Styrelsen har vidare anfört, att författaren borde kunna anmäla sig vid en något senare tidpunkt än första rättegångstillfället, dock före huvudförhandlingen.

Mot förslaget att boktryckaren skulle ansvara om förläggaren ej kunde anträffas eller ansvar eljest icke kunde ådömas denne har *styrelsen för advokatsamfundet* framställt samma erinringar som i fråga om motsvarande förslag om ansvarighet för förläggare. *Boktryckareföreningen* har rörande de föreslagna reglerna om boktryckares ansvarighet anfört bl. a.:

Det torde vara lämpligt att ett stadgande infördes om att, därest skriften befunes brottslig och densamma icke tryckts på det tryckeri, tryckorten utvisade, eller tryckts på flera olika tryckerier, samtliga de boktryckare, vilka medverkat vid skriftens mångfaldigande, bleve medansvariga, i den mån det kunde utrönas, vilka de vore. Reglerna om ansvars överflyttande från förläggare till boktryckare syntes böra utformas mera detaljerat. Det torde exempelvis vara mycket svårt för en boktryckare att på förhand kunna bedöma, huruvida förläggare på grund av sin sinnesbeskaffenhet kunde komma att befrias från ansvar, liksom det måste anses stötande, att boktryckaren skulle få ansvaret, om förläggaren eller utgivaren avlidit efter skriftens utgivning. Vidare borde boktryckaren enligt föreningens uppfattning ha gjort sig skyldig till oaktsamhet för att kunna drabbas av ansvar, varvid för att ansvarighetskedjan ej genom eventuella bevissvårigheter skulle bli illusorisk bevisskyldighet att oaktsamhet ej föreläge skulle vila på boktryckaren.

De frågor som berörts i yttrandena torde icke äga den praktiska betydelse att lagtexten bör belastas med specialregler för reglerande av alla de fall

som kunna tänkas uppkomma på detta område. De sakkunnigas förslag torde synas innebära en godtagbar lösning av spörsmålen. Endast i ett hänseende har jag funnit anledning till avvikelse från förslaget. Den anmälan om författarskapet som anonym författare enligt detta mom. under a) äger göra i syfte att övertaga ansvaret för skriftens innehåll bör få äga rum senast vid huvudförhandlingen i mål rörande ansvar för skriftens innehåll och ej såsom de sakkunniga föreslagit senast vid första rättegångstillfället i sådant mål. I fråga om det av norrländska hovrätten berörda fallet att författaren avlidit hänvisas till vad i det följande anföres under mom. 20.

Mom. 17. Beträffande översättare ha *pressorganisationerna* ifrågasatt, huruvida författarsansvar borde åvila översättare, som vore anställd hos förläggare eller boktryckare och endast fullgjorde ett uppdrag från denne.

Jag anser emellertid, i likhet med de sakkunniga, att översättaren bör bära ansvaret, när han är såsom översättare angiven å skriften eller eljest åtagit sig ansvaret, såsom om författare är stadgat.

Mom. 18 och 19. Dessa moment, som innehålla ansvarighetsreglerna för periodisk skrift och för skrift som tryckts utom riket på svenska språket, äro behandlade i det föregående.

Mom. 20. I de sakkunnigas förslag angavs i andra stycket av detta mom., att vid bedömande av frågan om vem ansvaret för skriftens innehåll borde åvila hänsyn skulle tagas till förhållandena vid tidpunkten för första rättegångstillfället i mål rörande sådant ansvar.

Justitiekanslersämbetet har anfört att innebörden av det föreslagna stadgandet torde vara att förhållande, som enligt ansvarighetsreglerna i mom. 16, 18 och 19 borde flytta ansvaret från exempelvis den i första hand ansvarige till närmast efterföljande i ansvarighetskedjan, ej skulle ha sådan verkan, om förhållandet inträffade efter första rättegångstillfället. Stadgandet syntes svårtolkat och borde därför förtydligas. Även *skånska hovrätten* har funnit det föreslagna stadgandet vara något oklart. Till de förhållanden, som där nämndes, kunde väl näppeligen hänföras exempelvis innehavet av utgivningsrätten till periodisk skrift. Därvidlag borde tidpunkten för publiceringen vara avgörande.

Med beaktande av dessa anmärkningar och i anslutning till den ändrade lydelsen av mom. 16 a) har förevarande stadgande avfattats sålunda, att vid bedömande av frågan om vem ansvaret för skriftens innehåll skall åvila hänsyn icke skall tagas till förhållande, som inträffat senare än vid huvudförhandlingen i mål rörande sådant ansvar. Det må påpekas att i följd av denna bestämmelse författarens död överför ansvaret å förläggaren om dödsfallet inträffat senast vid denna tidpunkt. Inträffar dödsfallet efter huvudförhandlingen kan något ansvar ej göras gällande mot förläggaren, om författaren då varit svarande i målet.

Mom. 21 och 22. Momenten innehålla vissa bestämmelser om utom riket på främmande språk tryckta skrifter och om periodiska skrifter. Stadgandena överensstämma med de sakkunnigas förslag.

Mom. 23. Detta moment avser skyldighet för förläggare av icke periodisk skrift och ägare av periodisk skrift att svara för skadestånd och rättegångs-

kostnad, därest författare eller utgivare saknar tillgång till gäldande därav. Det har ej någon motsvarighet i gällande lag men överensstämmer med de sakkunnigas förslag.

Bokförläggareföreningen har i sitt yttrande anfört:

Enligt mom. 23 ålades en förläggare under vissa förutsättningar subsidiärt ansvar för skadestånd eller rättegångskostnad, som en författare till icke periodisk skrift ådömts att betala. Detta syntes i verkligheten utgöra ett avsteg från den eljest tillämpade principen, att författaren skulle i första hand ha allt ansvar för sin skrift, ehuru föreningen medgäve, att i många fall skäl talade för att en förläggare icke borde undandraga sig det föreslagna ekonomiska ansvaret. Den föreslagna regeln kunde dock komma att medföra den konsekvensen, att en skrift till vars innehåll en förläggare med hänsyn till rådande förhållanden och uppfattning ställde sig betänksam men som kunde förtjäna att utgivas på grund av nya idéer eller synpunkter i sociala eller politiska frågor, över huvud taget icke bleve utgiven eller att i varje fall utgivandet i avsevärd grad försvårades, då författaren icke hade lätt att finna en förläggare eller utgivare, som ville påtaga sig förenämnda ekonomiska ansvar. Det kunde därför ifrågasättas, om det icke borde tagas under övervägande, huruvida en viss uppmjukning av den föreslagna regeln skulle kunna äga rum.

Styrelsen för advokatsamfundet har anfört, att en sådan föreskrift, om vars lämplighet, åtminstone beträffande icke periodiska skrifter, meningarna kunde vara delade, syntes förutsätta, att förläggaren, respektive ägaren ägde intervensera redan i ansvarsprocessen. Därest en sådan interventionsrätt icke otvetydigt kunde anses föreligga på grund av allmänna rättsprinciper, borde uttryckligt stadgande härom införas.

Jag finner ej anledning att på grund av vad i yttrandena anförts göra någon ändring i sakkunnigförslaget, som ansluter sig till 1912 års förslag. Frågan om intervention torde få bedömas enligt allmänna processrättsliga grundsatser.

Mom. 24. I momentet, som överensstämmer med de sakkunnigas förslag, stadgas att vad i lagen sägs om utspridare ej skall äga tillämpning å postverket.

Mom. 25. I nuvarande § 1 mom. 11 stadgas skyldighet för boktryckare att av allt vad som tryckes avlämna ett exemplar till Kungl. biblioteket och vartdera av rikets universitet.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle från leveransplikten undantagas allt i mom. 12 första stycket avsett tillfällighetstryck. Någon skyldighet för huvuddistributör att avlämna biblioteksexemplar stadgades icke.

Häremot ha i de berörda bibliotekens yttranden gjorts invändningar.

Överbibliotekarien i Uppsala har anfört bl. a.:

Av ingripande betydelse för de offentliga bibliotekens möjligheter att tillgodose forskningen vore de förslag i betänkandet, som innebure ändringar i hittills gällande bestämmelser rörande boktryckarnas leveransplikt till biblioteken. Nu gällande tryckfrihetsförordning stadgade, att arkivexemplar 'av allt vad som tryckes' skulle insändas till Kungl. biblioteket och vartdera av rikets universiteter, ett stadgande, som ju stödde sig på flerhundraårig tradition. I enlighet därmed hade hittills skyldigheten att avlämna arkivexemplar omfattat allt som utgått från tryckpress, om än till synes av obe-

tydligt slag, såsom stadgar, styrelse- och revisionsberättelser, affischer, program, affärstryck o. d., dock med den inskränkningen i praktiken, att för biblioteksändamål umbärligt tryck såsom stämpel- och blankettryck, påstryck, visit- och adresskort o. d. ej behövt insändas. I nu föreliggande förslag hade från leverans till biblioteken undantagits tillfällighetstryck varmed skulle förstås icke endast adresskort, notifikationer, blankett- och reklamtryck, visitkort och dylikt för biblioteksändamål oanvändbart tryck utan även stadgar, styrelse- och revisionsberättelser, affischer, program för föreställningar och därmed jämförliga tryckalster. De sakkunnigas i motiven uttalade förmodan att ändock 'allt tryck med värde för biblioteken' torde komma att avlämnas dit, kunde överbibliotekarien på intet vis dela. Förslaget skulle tvärtom komma att lända till synnerlig skada för de berörda biblioteken och den där bedrivna vetenskapliga forskningen. Då stadgandena om boktryckarnas leveransskyldighet ginge tillbaka ända till 1600-talet, hade universitetsbiblioteket under tidernas lopp anlagt en så vitt möjligt fullständig samling även av stadgar, styrelse-, revisions- och årsberättelser och därmed jämförliga publikationer. Erfarenheten inom biblioteket gäve också vid handen, att fullständiga serier av exempelvis stadgar och berättelser för bolag och banker, årsberättelser för skolor, sjukhus och för olika sammanslutningar är ett mycket anlitat källmaterial för vetenskaplig forskning. Bibliotekens serier av dylikt tryck vore av särskilt värde i de ej sällsynta fall, då det visat sig, att de i biblioteken förefintliga exemplaren vore de enda bevarade, i det att ifrågavarande tryck saknades i respektive institutioners arkiv. Värdet av universitetsbibliotekets samlingar av dylika smärre tryck berodde i väsentlig grad av dessa samlingars fullständighet, och det vore därför synnerligen beklagligt, om denna genom ändring av hittills tillämpade bestämmelser i fråga om leveransskyldigheten för boktryckerierna komme att brytas.

Den avlämningsplikt, som för närvarande gällde i fråga om de svenska tryckerierna, avsåge bl. a. att tillgodose det intresse, som otvivelaktigt föreläge för det allmänna, att den nationella litteraturen — i detta ords vidaste bemärkelse — funnes i största möjliga fullständighet samlad och bevarad i de tre stora statsbiblioteken. Det torde då ej med fog kunna göras gällande, att detta allmänintresse skulle vara mindre eller helt saknas i fråga om den svenska litteratur, som trycktes i utlandet. Ej heller syntes det faktum att denna litteraturs framställning undandroges den inhemska tryckerirörelsen — även om detta möjliggjorde lägre prissättning — i och för sig kunna motivera en inskränkning i leveransplikten, när viss sådan nu omsider vore avsedd att komma till stånd. Det kunde visserligen invändas, att den nuvarande avlämningsplikten vore helt knuten till tryckerierna, men med kännedom om rådande tryckeripraxis torde man kunna påstå, att kostnaden för framställningen av de fyra avlämningsexemplaren, vilka 'avtagas från upplagan', som regel de facto fölle på beställarens, alltså oftast förläggarens, konto, under det att tryckeriet finge vidkännas lagrings- och förpackningskostnader och liknande. Leveransplikten för de utom riket tryckta skrifterna skulle givetvis — så som föreslagits beträffande granskningsexemplaren — påvila huvuddistributören d. v. s. i de flesta fall även här en förläggare eller kommissionär. Och man hade svårt att tro — särskilt med kännedom om det stora tillmötesgående, som de flesta bokförlag hitintills visat statsbiblioteken i fråga om här berörda litteratur — att en bestämmelse om utsträckning av leveransplikten på detta område till fyra exemplar (i stället för ett) skulle kunna räknas som alltför betungande i betraktande av de fördelar för det allmänna som därmed skulle stå att

vinna. För biblioteken skulle en icke oväsentlig fördel ligga redan i den ökade tryggheten att intet värdefullt ginge desamma förbi, och i en inbesparing i det betydande arbete, som nu måste nedläggas på förvärvet av denna litteratur.

Med stöd av det anförda hemställdes, att biblioteksexemplar måtte avlämnas av allt tryck som levererades från tryckeri inom riket samt att beträffande utom riket på svenska språket tryckt skrift, som hit infördes för spridning och för vilken huvuddistributör skulle finnas, denne skulle avlämna sådant exemplar av skriften.

Jämväl *riksbibliotekarien* och *överbibliotekarien i Lund* ha ansett, att skyldigheten att avlämna biblioteksexemplar borde omfatta allt tillfällighetstryck. Den sistnämnde hemställer alternativt, att undantaget från nämnda skyldighet för tillfällighetstryck måtte givas betydligt snävare gränser än enligt förslaget och endast gälla adresskort, etiketter, visitkort, blanketttryck, pås- och kuverttryck ävensom därmed jämförliga tryckalster. Han yrkade vidare, att biblioteksexemplar även skulle avlämnas beträffande utom riket på svenska språket tryckt skrift, som hit infördes för spridning och för vilken huvuddistributör skulle finnas.

Med den ändrade definition på tillfällighetstryck som departementsförslaget innehåller torde bibliotekens önskemål bliva i stort sett tillgodosedda såvitt gäller inom riket tryckta skrifter. Undantaget från skyldigheten att inleverera biblioteksexemplar kommer härigenom att i fråga om dylika skrifter gälla endast adresskort, etiketter, blanketttryck, emballagettryck, visitkort, notifikationer ävensom därmed jämförliga tryckalster, allt under förutsättning att de på grund av sitt innehåll kunna anses utesluta möjligheten av tryckfrihetsmissbruk. Någon skyldighet för huvuddistributör att avlämna biblioteksexemplar anser jag ej böra införas.

§ 2.

Mom. 7. I detta moment har endast vidtagits en formell ändring.

Mom. 10. Ändringen gäller införande av dagsböter.

§ 3.

Mom. 2. Detta moment, som straffbelägger förnekelse av en Gud och ett liv efter detta eller av den rena evangeliska läran, har av de sakkunniga föreslagits skola upphävas. Såsom motiv har anförts att det saknar mot svarighet i allmänna strafflagen samt att straffbuden i § 3 mom. 1 och 3 tryckfrihetsförordningen för hädelse och gäckeri av den allmänna gudstjänsten vore tillräckliga för beivrande av religionsbrott genom tryckt skrift. Jag ansluter mig till förslaget i denna del.

Mom. 8 och 12. Ändringarna avse införande av dagsböter.

Det må här anmärkas, att de sakkunniga även föreslogo ändringar i *mom. 9 och 10* angående införande av dagsböter. Då förslag till ändring av dessa moment av mig förut denna dag anmälts, ha bestämmelserna ej här upptagits.

§ 4.

Mom. 2. Enligt momentets nuvarande lydelse skall beträffande inom riket tryckta skrifter i samma stund, ej senare än en skrift till försäljning eller spridande, på vad sätt som helst, utgives ett exemplar avlämnas av boktryckaren, i Stockholm till chefen för justitiedepartementet och i varje annan ort till hans ombud. Från denna skyldighet har i den nya lydelsen undantag gjorts beträffande i mom. 12 avsett tillfällighetstryck och skrift, som endast innehåller meddelanden från offentlig myndighet. I fråga om sådan utomlands på svenska språket tryckt skrift, för vilken huvud-distributör skall finnas, har ansetts böra stadgas, att denne skall avlämna granskningsexemplar i samma stund, ej senare än skriften börjat spridas inom riket. Chefen för justitiedepartementet skall äga att, där så finnes kunna ske, medgiva utsträckning av tiden för granskningsexemplars avlämnande. Momentet har upptagits oförändrat från sakkunnigförslaget men erhåller en något större räckvidd i följd av den definition begreppet tillfällighetstryck erhållit i departementsförslaget.

Mom. 4 och 6. I dessa moment ha de sakkunniga föreslagit vissa jämförelser med hänsyn till de nya ansvarighetsreglerna.

Justitiekanslersämbetet har påpekat, att stundom åtskillig tid måste förflyta, innan stämning i tryckfrihetsmål hunne vidtagas efter verkställd kvarstad. Möjligen borde därför den i mom. 4 stadgade fristen på åtta dagar förlängas. Vidare syntes tvekan kunna uppstå om kvarstaden skulle bestå eller åtalspreskription hindras, om stämning felaktigt uttagits å någon helt utomstående person. Härom har ämbetet anfört:

I motiveringen till § 4 mom. 6 uttalade de sakkunniga visserligen, att de nya regler, som de sakkunniga föreslagit, ej finge tolkas så, att om åtal riktats mot fel person och ny stämning måste utfärdas å annan ansvarig, vid bedömande av eventuell kvarstads bestånd hänsyn skulle tagas endast till det första åtalet, varigenom kvarstaden skulle kunna förfalla. Huruvida detta uttalande finge anses omfatta jämväl det fall att stämning uttagits å helt utomstående person torde vara tvivelaktigt. Motsättningen mellan 'fel person' och 'annan ansvarig' tydde närmast på, att de sakkunniga avsett att yttra sig om allenast det fall att den, mot vilken åtal riktades, väl tillhörde ansvarighetskedjan men icke vore den som rätteligen skulle stå ansvaret. Sådan begränsning i omfattningen av de sakkunnigas uttalande syntes tydligen i fortsättningen av motiveringen där det anfördes, att det för undvikande av preskription borde vara tillräckligt att någon av de för skriftens innehåll ansvariga blivit instämd till svaromål. Ämbetet ansåge det kunna riskeras att i saknad av uttrycklig bestämmelse i lagtexten stämning å person, som felaktigt uppgivits tillhöra ansvarighetslängden, befundes icke vara tillfyllest för kvarstads bestånd eller förhindrande av åtalspreskription.

Vad sålunda anförts har icke syntts mig böra föranleda någon ändring uti ifrågavarande bestämmelser. För att kvarstad skall bestå eller åtalspreskription hindras torde vara erforderligt att åtal riktas mot någon av dem vilka ansvaret för skriftens innehåll kan komma att åvila. I övrigt har i de sakkunnigas förslag i denna del icke gjorts annan ändring än att ett föreslaget tillägg

till fjärde stycket utgått med hänsyn till ändring av de sakkunnigas förslag till ny lydelse av § 4 mom. 11.

Mom. 7. I detta moment stadgas nu, att utgivare av periodiska skrifter framför andra erinras om ett rätt bruk av tryckfriheten och att tryckfrihetsbrott genom sådan skrift skall föranleda dubbelt bötesstraff. Denna bestämmelse bör i enlighet med de sakkunnigas förslag upphävas, då den ej väl överensstämmer med dagsbotssystemet.

Mom. 8. I överensstämmelse med de sakkunnigas förslag meddelas i momentet föreskrifter om innebörden av konfiskation.

Mom. 9. Ändringen innebär införande av dagsböter.

Mom. 10. I momentet finnas för närvarande allmänna bestämmelser om skrifter som tryckts på svenska språket utom riket. Det blir genom de föreslagna reglerna om sådana skrifter överflödigt och bör upphävas.

Mom. 11. Detta moment i gällande lag behandlar kvarstad å skrift, som tryckts utom riket på främmande språk. Härom föreskrives, att om chefen för justitiedepartementet finner sådan skrift innehålla något som strider mot vissa moment i § 3 tryckfrihetsförordningen, det åligger honom att, efter tills vidare därå lagd kvarstad, inhämta Kungl. Maj:ts befallning, huruvida skriften bör till föryttrande frigivas eller förbliva under kvarstad. Därvid skall på Kungl. Maj:ts prövning ankomma, om skriften skall återutföras samt om och till vad belopp bokhandlaren må njuta ersättning av statsmedel.

De sakkunniga ha ansett, att denna mera smidiga form av kvarstad, något ändrad, borde kvarstå för dessa skrifter vid sidan av den kvarstad, som enligt allmänna regler kunde meddelas å dem enligt de sakkunnigas förslag i övrigt. Prövningen om skriften borde återutföras föreslogs emellertid, i överensstämmelse med 1912 års förslag, skola läggas ej hos Kungl. Maj:t utan hos tryckfrihetskommittén.

Jag finner ej tillräckliga skäl föreligga att i dessa avseenden vidtaga ändring i gällande bestämmelser. Någon olägenhet av den nuvarande ordningen har ej försports.

Ur momentet bör däremot, såsom de sakkunniga föreslagit, utgå bestämmelserna om skyldighet för bokhandlare att avlämna förteckning på inkomna utländska skrifter samt om ersättning till bokhandlare.

Mom 14. Ändringen avser införande av dagsböter.

§ 5.

Mom. 2. Enligt nuvarande lydelsen av detta moment skall åtal för det boktryckare å skrift utsatt författarens namn utan tillstånd eller bedrägligt titelblad eller falskt boktryckarenamn eller underlåtit utsätta sådant namn m. m. eller avlämna biblioteksexemplar upptagas vid domstolen i den ort, där tryckeriet är beläget.

I förslaget har i fråga om åtal mot utgivare, ägare, förläggare, boktryckare eller utspridare för brott, som ej avser skrifts innehåll, ej meddelats sär-

skild forumregel annat än för åtal om underlåtenhet att avlämna biblioteks-exemplar.

Mom. 14. Detta stadgande bör upphävas med hänsyn till den ändrade lydelsen av § 108 regeringsformen.

Mom. 15. I detta moment har endast vidtagits den jämkningen, att för-
vandlingsbestämmelsen om böter i följd av den nya lagstiftningen om verk-
ställighet av bötesstraff uteslutits.

Övergångsstadgandet.

För att underlätta övergången till de nya reglerna om utgivningsbevis och boktryckerier ha de sakkunniga föreslagit vissa övergångsbestämmelser. Sålunda skulle äldre lags bestämmelser tillämpas till och med den 30 juni det år, då den ändrade lydelsen i vissa delar av tryckfrihetsförordningen slutligen antoges. Under april, maj eller juni månader nämnda år skulle anmälan göras rörande varje i riket inrättat boktryckeri, såsom om det inrättats från och med dagen för de nya bestämmelsernas ikraftträdande. Innan något nummer eller häfte efter den 30 juni nämnda år utgaves av periodisk skrift, skulle utgivaren hava erhållit utgivningsbevis enligt de nya bestämmelserna. Ansökan härom finge göras redan under april, maj eller juni månader samma år. Ifall ansökan om sådant bevis gjordes av annan än den vilken innehade enligt 1 § 4 mom. äldre lag utfärdat hinderslöshetsbevis för periodisk skrift, borde vid ansökningen fogas förklaring av den sistnämnde, att han icke hade någon erinran mot att utgivningsbevis utfärdades för sökanden. Hade hinderslöshetsbevis enligt äldre lag utfärdats för periodisk skrift och begärdes utgivningsbevis för skrift med titel som företedde sådan likhet med titeln på förstnämnda skrift, att förväxling lätt kunde ske, finge, där ej särskilda skäl till annat föranledde, det enligt äldre lag utfärdade beviset till och med den 30 juni året efter nämnda år utgöra hinder för utfärdandet av utgivningsbevis för annan än utgivaren av den skrift det enligt äldre lag utfärdade beviset avsåg.

Med hänsyn till att de tidigare i dag anmälda förslagen till vissa ändringar i tryckfrihetsförordningen böra träda i kraft samtidigt med de ändringar, varom nu är fråga, har det ej ansetts lämpligt att binda ikraftträdandet till någon viss dag. I stället bör Kungl. Maj:t erhålla fullmakt att meddela närmare bestämmelser härom. Därav föranledas vissa jämkningar i de sakkunnigas förslag i denna del. Sålunda bör stadgas att äldre lags bestämmelser skola få, enligt Konungens förordnande, tillämpas under högst tre månader från den dag Konungen, på sätt i § 81 regeringsformen föreskrives, låtit i riksdagen uppläsa öppet brev, att kungörelse utfärdats om den ändrade lydelsen i vissa delar av tryckfrihetsförordningen, och att Konungen i anslutning till sådant förordnande skall äga meddela närmare föreskrifter om den tid, inom vilken anmälan av boktryckeri och ansökan om utgivningsbevis första gången skall göras enligt de nya bestämmelserna.

*Förslaget till ändrad lydelse av § 108
regeringsformen.*

Tryckfrihetskommittén anför om detta förslag, att därest § 108 *regeringsformen* erhöle den av de sakkunniga föreslagna lydelsen, bestämmelse om kommitténs beslutförhet komme att saknas. Det nuvarande stadgandet här- om avsåge visserligen efter ordalagen endast avgivande av sådant yttrande, som i lagrummet omförmäldes, men hade tillämpats som om det gällt även kommitténs verksamhet i övrigt. Enligt kommitténs mening torde i lagrum- met alltfort böra inrymmas bestämmelse om beslutförhet. Däremot syntes det tveksamt, huruvida man borde bibehålla den nu gällande regeln att städse en lagfaren ledamot, förutom justitieombudsmannen, skulle deltaga i kommitténs beslut. Denna regel hade någon enstaka gång visat sig hinder- lig för ett ärendes skyndsamma handläggning. De ärenden, som underställ- des kommitténs prövning, avsåge vanligen förordnande jämlikt § 4 mom. 12 tryckfrihetsförordningen och beredde i regel icke några svårigheter av juridisk art.

I lagrummet har med anledning av denna anmärkning införts bestämmelse om att tryckfrihetskommittén icke må fatta beslut utan att, jämte justitie- ombudsmannen, minst tre kommitterade deltaga i beslutet.»

Föredraganden hemställer härefter, att ifrågavarande förslag till ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen samt till ändrad lydelse av § 108 *regeringsformen* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till prövning i grundlagsenlig ordning.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter bi- trädda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Tage Evers.